

Молода Україна

журнал української демократичної молоді

РІК ВИДАННЯ XXVII.

ЛІПЕНЬ-СЕРПЕНЬ — 1977 — JULY-AUGUST

ч. 258

ISSN 0026-9042

НАШІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

В Канаді:

B. Yaremchenko,
28 Frontenac Rd.
London, Ontario

Leo Lupul
130 Pilkington St.
Thorold, Ont. L2V 1B4

T. Boyko
2582 Cornwall Dr.
Penticton, B.C.
Z2A 6X3

В США:

Головний представник
Alex Poszewanyk
5240 N. Le Claire Ave.
Chicago, Ill. 60630

Iw. Ivahnenko,
72 Feather Bed Ln.
Hopewell, N. J., 08525

L. Jemetz,
2941 Amboy Road,
Warrens, N. Y., 13164

W. Ponomarenko,
5802 Vandalia Ave. S. W.
Cleveland, Ohio, 44144

У Зах. Німеччині:

Mychajlo Ihnatenko,
2. Hamburg — Wandsbek,
Lesserstr. — 225
West Germany

В Англії:

A. Bondarenko,
78 Kensington Park Rd.,
London W. 11, — England

В Австралії:

S. Krywolap,
Box 1586 M,
G. P. O. Adelaide,
S. Australia.

МОЛОДА УКРІНА

Видає Центральний Комітет
Об'єднання Демократичної
Української Молоді
Голова ЦК: В. ПЕДЕНКО
Редакція Колегія

MOLODA UKRAINA

A Ukrainian Monthly Magazine.
Published by the Central Committee
of the Ukrainian Democratic Youth
Association.

In USA — Association of American
Youth of Ukrainian Descent.

President: V. PEDENKO

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ:

Річна передплата

У С.Ш.А., у Канаді і в Україні ----- 6.00 доларів
Ціна одного примірника: 60 центів

В Австралії ----- 4.00 дол. (австрал.)
Ціна одного примірника: 40 центів

В Англії і Німеччині ----- 4.00 дол. (америк.)
Ціна одного примірника: 40 центів (америк.)

В усіх інших країнах Європи ----- 3.00 дол. (америк.)
Ціна одного примірника: 30 центів (америк.)

В усіх країнах Південної Америки ----- 2.50 дол. (америк.)
Ціна одного примірника: 25 центів (америк.)

Зазначене число після прізвища передплатника означає останнє число журнала, за яке заплачено передплату.
За зміну адреси просимо присилати поштові значки або інтернаціональні купони (International coupon) на суму 25 канадських центів.

Редакція не приймає матеріалів без підпису автора і застерігає за собою право скорочувати статті і правити мову; рукописів не повертає.

Статті підписані прізвищем або ініціалами автора не завжди відповідають поглядам редакції.

За зміст і мову оголошень редакція не відповідає.

Листування з редакцією та адміністрацією просимо слати:

MOLODA UKRAINA,
Box 40, Postal Station "M", Toronto, Ontario, Canada, M6S 4T2

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ: М. Рильський, М. Богданович, П. Грабовський — поезії. С. Голубенко — Геніальний діяч мистецтва й науки доби Відродження. А. Юриняк — "У цьому Харкові багато Херсону". О. Коновал — Історія українського гимнусу. В. Гросман — Все тече. З. Дончук — Мої вакації. А. Приходько — Біологія майбутнього. З одумівського життя. Сторінка Юн. ОДУМ-у. Різне.

МУЗА МОЛОДИХ ЛІТ

Максим РИЛЬСЬКИЙ

**

ПІСНЯ

M. В. Лисенкові.

*Вийся, жайворонку, вийся
Над полями,
Розважай людськую тугу
Ти піснями.*

*В небі чистім і прозорім
Сонце сяє,
Наче в морі, в жовтім житі
Хвиля грас.*

*Подивись: женці схилились,
Потомились
І від праці від тяжкої
Потом вкрились.*

*Розважай же їх піснями
Ти дзвінкими...
Вийся, жайворонку, вийся
Все над ними!...*

*Вже червоніють помідори,
І ходить осінь по траві,
Яке ще там у біса горе,
Коли серія у нас живі?*

*Високі айстри, небо синє,
Твій погляд мілий і ясний...
Це все було в чужій країні.
Але не знаю я в якій.*

*Що з того, що осіннім чарагам
Приайде кінець? Але в цю мить
Баштан жовтіє понад яром,
Курінь безверхий ніби спизь,*

*І гнететься дерево від плоду,
І не страшний, мос дитя,
Нам час останнього походу
У небуття — без зороття!*

1911-1918

ПОДВІЙНА ЛІРИКА

*Упали білорунні хвили
Замовкло море. На піску
Ліг жовтий шум. Вітрила білі
Не мчали в далечіні хистку.*

*I ти промовила: чудесно
На світі жити! (Зовсім Олесь!) —
А я згадав про свою Десну,
Що там — на Україні — десь —*

*Коріння міє верболозам,
Дітей підгойдує брудних,
I мудрим присипляє розум,
На ум навчаючи дурних,*

*I ластівок, що день серпневий
Мандрівно краяли крильми,
I вечір радісно-рожевий
З напівзанайомими людьми.*

*А море склилося. Дельфіни
Не грали. Тільки погляд твій
Та жовтобілий брижі піни
Нагадували буревій.*

1910

ОПІВДНІ

*Мохнатий джміль із будяків червоних
Спиває мед. Як соковито й повно
Гуде і стелиться понад землею
Ясного полудня вілончель!*

*Спочинь! На заступ вірний обіпрись
I слухай, і дивись, і не дивуйся.
Це ж сам тиколо зеленню розлився,
Огудинням прослався по землі.
Це ти гудеш роями бджіл брунатних,
На ясенових гілках сидочи,
Ти по житах літаєш тонким пилом,
Запліднюючи теплі колоски, —
I твориш ти з людьми і для людей
Нові міста, ти арки ажурів
Над синіми проваллями будуєш!*

*Заснули води і човни на водах,
Висять рої, як кетяги пахучі,
I навіть сонце. мов достиглий плід,
Здається непорушним...*

*Тільки ти
Не дався чарагам півнідя й супоксю,
Bo, як сестра, схилилась над тобою
Невтомна подруга, сувора творчість.*

1929

1920

Сергій ГОЛУБЕНКО

ГЕНІЯЛЬНИЙ ДІЯЧ МИСТЕЦТВА Й НАУКИ ВІДРОДЖЕННЯ

До 525-ліття з дня народження
Леонардо да Вінчі

Геніяльний артист-маляр, поет, різьбар, архітектор, інженер, учений, один із провідних майстрів доби Відродження Леонардо да Вінчі втілив у собі той гармонійний ідеал всебічно обдарованої людини, про яку мріяли кращі діячі Ренесансу. Він створив неперевершенні своєю майстерністю мистецькі твори: портрети, краєвиди, батальні сцени, скульптури й різночасно зробив великих відкриття в математиці, фізиці, хемії, астрономії, метеорології, геології, палеонтології, анатомії, фізіології, ботаніці, проектував будинки, прокладав канали, будував фортифікаційні споруди, намітив основні принципи авіації і пароплавства, своїми винаходами попередив досягнення багатьох пізніших століть. Більша частина життя великого мистця і вченого протекла у Флоренції.

Син потяря Пьєро, члена одного з найбільших флорентійських цехів і селянки він народився 15 квітня 1452 року в селі Вінчі, що внедовз злилось з Флоренцією і стало її околицею.

З дитинства обдарований, цікавий до явищ природи, гарячий прихильник мистецтва Леонардо своїми здібностями до малювання привернув увагу батьків і ті тіддали його в науку до Андре Верроккіо, флорентійського різьбара й золотника, одного з представників тосканської школи мистецтв. Верроккіо теж гідно оцінив у своєму учні видатний дар до малювання і намагався дати йому всебічне виховання, познайомив його з Донателло, Брунеллескі, Мазаччіо, Гіберті та іншими визначними мистцями Флоренції. Під проводом свого вчителя Леонардо да Вінчі студіює малюнок, світлотіневу обробку форм, перспективу і одночасно ривчає математику й анатомію.

Талановитий юнак з цікавістю оглядає мистецькі пам'ятники Флоренції, уважно обсервує фрески Джотто, захоплено мивчає людську постать, її рухи, пропорції, всі деталі виразу обличчя аж до ледве помітної усмішки, як вияву найтоніших переживань душі. Під впливом усього оглянутого він ставить своїм завданням творити зріноважені, міцно з'єднані композиції. Від хеміка Еальдо Вінетті Леонардо дізнається про хемічний склад фарб і починає сам змішувати їх та винаходити нові кольори.

У картині Верроккіо "Хрищення" Леонардо да Вінчі малює одного янгола, постать якого виїшла такою неперевершено прекрасною, що — як подає Базарі, один з кращих біографів Леонарда да Вінчі — Верроккіо, побачивши себе переможеним працею یласного учня, ніби надовго закинув малярство. Тоді талановитий юнак самостійно малює образ "Благовіщення" та ряд інших творів, які ше більше розкривають його мистецьке обдарування.

У 1472 році двадцятилітній Леонардо да Вінчі залишив майстерню свого вчителя і почав працювати самостійно. Його два образи того часу — "Гріх Адама і Єви" на тлі розкішного райського краєвиду й мітологічна композиція Нептуна в оточенні німф та тритонів серед хвиль бурхливого моря — характеризують бажання мистця вийти з вузьких рамок наївного натурализму доби Кватраченто (XV століття). він прагне до широкого узагальнення.

Як мистецькі, так і наукові зацікавлення молодого майстра були дуже широкі та різноманітні й не давали йому часу для систематичної праці в якісь одній ділянці, тому він часто, не маючи змоги реалізувати той чи інший задум, фіксував свої думки та спостереження у нотатнику, а пізніше робив з цього виписки. Про розмах його творчої думки свідчать 7 тисяч аркушів таких нотаток, що збереглися.

Мистецькі образи того часу "Поклоніння волхвів" і "Святий Іеронім" відзначаються тією самою красою виконання, вмілим добором фарб, прагненням узагальнення. Особливо знаменитий під цим оглядом образ святого Іероніма. Тєді створено й портрет дами Люкреції Кревеллі.

Коли 1482 року Леонардо да Вінчі приїздить до Мілано і як музика та імпровізатор бере участь у музичному конкурсі та вступає на працю до правителя цього міста, герцога Лодовіко Моро. Високо обдарований інтелектуальними багатствами й фізичною вродою, обізнаний з лицарськими приписами, він починає відgravати щораз більшу роль при герцогському дворі.

Герцог доручає йому заснувати в Мілано академію мистецтв. Леонардо да Вінчі захоплюється цією справою. Готуючись викладати в цій академії, він складає трактати про мистецтво, про світло й тіні, про теорію і практику, про рух людського тіла. Його видатний "Трактат про живопис", що був зведенням нотаток про мистецтво, став класичним зразком теоретичного узагальнення мистецької практики доби Ренесансу й прекрасним підручником для вивчення методів реалістичного мистецтва. Базарі згадує також його "Трактат про перспективу", який мав бути вступом до всіх Леонардових творів з малярства й один примірник якого він подарував славному різьбареві Бенвенуто Челліні.

На замовлення герцога Леонардо да Вінчі почав працю над бронзовим монументом батька герцога — Франческа Сфорци, якого зображує як міцну духом і волею людину. В наслідок кільканадцятилітньої праці кольosalну кінну статую відлито з глиняної форми у бронзі. Але її нео-

бережно розбили. Мистець зробив нову форму, однак вдруге статуй не відлили через брак коштів. Тим часом Мілано окупували французи і під час боїв геніяльний твор Леонарда да Вінчі загинув.

У наступних роках мистець виконує для герцога розкішний образ "Мадонна в гроті", що ясністю і зрівноваженістю своєї композиції, тонкою виразністю усміхнених облич, гармонією рухів, надзвичайною інженерією у підборі фарб виявляє новий великий поступ у його творчій праці.

Рівночасно розгортається діяльність Леонарда да Вінчі як архітектора. Він будує доми, канали, воєнно-інженерні споруди, складає багато архітектурних проектів, розробляє великий план з'єднання Флоренції і Пізі камалом, задумує піднести будову флорентійського монастиря Сан Джованні — підзищти під ним фундаменти і тим надати цілій споруді величнішого вигляду.

Леонардо да Вінчі працює також у різноманітних галузях точного знання. Свої наукові дослідження невтомний працівник використав у багатьох винаходах. Записи в його юнітнику ряснюють теж численними до того незнаними формулами з механіки. Як інженер воєнної техніки у Венеції він складає проект оборонних укріплень для захисту міста від очікуваної турецької навалі, опрацьовує план мережі шлюзів, за допомогою яких при наближенні ворога можна було затопити великий терен і унеможливити вороже просування вперед.

Свої винаходи творив Леонардо да Вінчі, як поет. Виготовивши частини літака й парашут, сконструйований на підставі старанного вивчення польоту птиць, мистець висловив упевненість, що його апарат "з гори, яка зветься ім'ям великого птаха, візьме свій політ, що сповнить усьесь світ великою славою".

Численні репродукції з Леонардових книжок з ділянки анатомії, геометрії, ботаніки, зоології, характерології, астрономії, фізики, механіки, математики, що не були видані, виявляють різноманітність його знань.

Відриваючись від наукової праці, Леонардо да Вінчі знову віддавався малярству. Він прагнув життєвої правди, бажав якнайточніше передати людину в усій багатобарвній гамі її переживань. Впродовж трьох (1495-1498) років він працював над розмальовуванням стіни в трапезній одного з найбільших міланських монастирів Санта Марія Делля Граціє. Створений там образ "Тайна Вечеря" являв собою величний зразок мистецтва вже нового стилю хлясичного живопису італійського Чінквеченто 'XVI століття).

Рішуче відмовившись від традиційного до того трактування дійових осіб, як аскетів, без заглиблення в їхні характеристичні ознаки, автор створив сцену, повну життя і драматичного напруження. Оточуючі Христа апостоли — це живі повнокровні люди, кожний зі своїм духовним світлом, виявом думок і переживаннями являє окрему індивідуальність. Для кожного з них мистець знайшов у житті відповідний прототип і таким зобразив його на своїй картині. Її провідні композиційні лінії спокійні і ввесі розпис органічно пов'язано з навколошнім архітектурним просто-

ром та створює з шим одну нерозривну цілість.

У фльорентійській ратуші в залі, де збиралася велика рада, Леонардо до Вінчі намалював зеленський образ битви біля Ангіярі, подавши моменти жорстокої сутички фльорентійської і льомбардської кінноти в боротьбі за прapor.

Один з найкращих творів геніяльного мистця, портрет Монни-Ліса, названої "Джіоконда", (1503-1506), витриманий у класичному стилі. Техніка образу, ніжна смілотінь, що надає предметам своєрідного рельєфу, досягає тут свого найвищого розвитку. Разом з тим у посмішці Джіоконди мистцеві вдалося увічнити найтонший ледве вловимий порух уст героїні, завдяки чому портрет зовсім позбувся типової для ранніх творів Леонарда да Вінчі застигlosti виразу. Узгіднивши деталі одягу, краєвиду та постаті, мистець досяг дивовижної яскравості й концентрованості психологічної характеристики. Елементи глибокого реалізму зірваними тут з елементами почуття ніжної мрійливості в одну чарівну гармонію. Цілий твор залишається до наших днів величним пам'ятником образотворчого мистецтва.

Після праці над монументом завойовників Льомбардії, французькому маршалові Трібульє (1506-1507), який не вдалось здійснити, і над композицією "Леда" створює Леонардо да Вінчі дальші величаві образи: "Богородиця з Сином і свята Anna", "Іван Христітель", "Свята Родина" і в них все ширше розкриває свій мистецький геній. Вони найповніше стверджували слова їх геніяльного автора: "Скільки минуло імператорів і князів та ніякого сліду після них не залишилось. Краса смертних проминає, але ніколи не миється краса мистецтва".

Тими творами релігійної тематики, а також образами Вакха і ковалівні — красуні, великий майстер завершив своє перебування в Італії і віїхав до Франції, де прожив решту свого життя, працюючи при дворі короля Франціска I, в замку Клю в Амбуазі. Він займався прикрасою палат, влаштовуванням двірських свят, створив проект нового королівського замку, складав план проведення каналів, осушення багниць, лісонасадженів.

Відчуваючи наближення смерті Леонардо да Вінчі написав 23 квітня 1519 року свій заповіт, висловлюючи бажання бути похованим у церкві Сен Фльорентен в Амбуазі. Через 9 днів по складенні заповіту, 2 травня 1519 року мистець помер у Клю. Його бажання були виконані.

У пам'яті людства покійний залишився як велика всебічно обдарована людина, що внесла свій вклад в усі ділянки тогочасного знання і в мистецтво. Сміливий експериментатор він відкрив шлях до наукового, побудованого на досліді, вивчення природи, підготував тим ґрунт для Галілея. Його ясний образ мислення, оснований на пізнанні реальної дійсності, що її він уважно вивчав впродовж цілого життя, намагався пізнати її закономірність, розглядав дослідження як головне джерело пізнання.

Як мистець Леонардо да Вінчі створював ідеально зірваними, геометрично чіткі композиції та узагальнені форми, став сміливим реформатором мистецької творчості свого часу, основоположником нового стилю. Створюючи свої образи

психологічними, він збагатив формально-технічні засоби, широко вживав світлотіні, незрівняно підніс мистецтво портрету й краєвиду, мав великий вплив на своїх сучасників і наступників. Рафальє, Тіціан, Фра Бартольомео, Андре дель Сарто, Джорджоне, Корреджо у своїй творчості брали за зразок його образи. Визначні голландські мистці Массейс, Госсарт, Клеве наслідували Леонарда да Вінчі в його методах. В Іспанії цілком під його впливом перебували Фернандо де Льянос і Яньє де ля Альмельдіна, в Німеччині — Альбрехт Дюрер, Ганс Гольбайн молодший, Лукас Кранах. В Італії виникла велика школа леонардескі, до якої належали такі майстри як Ксенті, Саляріо, Бальтраffio, Марко д'Оджене, Франсуа де Мельє, Саляї, Сесто, Джампетріно, Содомо, Люїні. Його творчістю захоплювались Рубенс і Пуссен. Композицію "Тайнаїї Вечері" уважно вивчав і благоговів перед нею Рембрант.

А що сталося зі спадщиною Леонарда да Вінчі і його науковими працями?

Величний образ "Тайна Вечеря", виконаний дуже нетривкими фарбами, внедовзі став бліднущим, а вода, що в 1500 році залила трапезну залю, ще більше його зруйнувала. Ще за життя геніяльного автора, в 1518 році король Франції запропонував виломити монастирську стіну з цим образом і перенести до Франції та тим зберегти його. Цього не сталося, а в 1562 році в стіні під картиною пробили двері і тим знищили на образі ноги Христа. В 1796 році під час походу на Італію Наполеон здобув Міляно і наказав зберігати мистецький твір Леонарда да Вінчі, але його генерали злегковажили це розпорядження і перетворили приміщення на стайню, а пізніше — на звалище сіна. Образ ще більше нищився. Було кілька спроб його реставрувати, але нездало.

Збереглось кілька оригінальних етюдів з цього образу — голови окремих апостолів і копії, що їх робили учні Леонарда да Вінчі, деякі під його безпосереднім наглядом. Первісний малюнок композиції зберігається в паризькій збіргці оригінальних творів Леонарда да Вінчі, деякі ескізи перебувають у мистецькій академії у Венеції, окрім — у Веймарі або приватно в Англії, одна копія Марка д'Одженіона зменшеної формату — в Люврі, інша — в ленінградському Ермітажі. За цими матеріалами пробували відтворити образ у первісному вигляді. Така спроба маляра Боссі стала зразком для мозаїки у віденській церкві св. Августина.

З інших творів геніяльного мистця "Свята Родина", "Богородиця з Сином і свята Анна", "Іван Христитель", "Джіоконда", "Вакх" і портрет Люкреції Крежеллі зберігаються в Люврі, "Діва із збанком" і "Святий Ієронім" — у Ватикані, "Медуза" і "Поклоніння волхвів" — у галерії Уффіці у Флоренції, "Мадонна" — у віллі Мельці-Бапріо, "Мадонна Літта" і портрет дами — в Ермітажі. Цілу серію дрібних малюнків, серед них портрети Лодовіко Сфорци, його дружини та інших має Амброзіянська бібліотека в Міляно.

Такі образи, як: "Скромність і Гордість" у палаці Шіяра Колонна в Римі, "Діва" (барельєф) у галерії лорда Монсона, три портрети Іродіяди

М. БОГДАНОВИЧ

Серед пустель Єгипту, де піски
Доходять майже до самого Нілу,
Знайшли, копаючи стару могилу,
Насіння жменю — донесли віки.

Дарма що зернятка малі й крихкі
Уже посхли були, могутня сила
Прокинулась — і буйно позернила
Плідного літа збіжжя-колоски.

Це образ твій, забутий краю рідний!
Повстав ти з гробу вже, як день погідний
І вірю я, вже більш не буде сну...

Лише потік отак, жадливий волі,
Розбивши скелі кам'яну стіну,
Розбурханий, не вмовкне вже ніколи.

З білоруської переклав В. Ч-ко

у Відні, "Леда" в Берліні, хоч і вважаються творами Леонарда да Вінчі, але багато мистецтвознавців сумніваються, що це оригінальні праці великого майстра. В замку Шантільї недалеко Парижу зберігається образ роздягненої жінки, який вважають першим варіянтом геніяльного портрету Джіоконди, але автентичність цього образу не стверджена.

З літературно-наукових праць знаменитий "Трактат про живопис" спочатку видано в 1651 році в Парижі за рукописом бібліотеки Барберіні і пізніше кілька разів видавано в італійській, французькій, еспанській і німецькій мовах.

Найцінніша колекція рукописів Леонарда да Вінчі, вивезена в 1796 році з Амброзіянської бібліотеки, зберігається в Паризькій Національній Ебліотеці (1 том) і у Французькому Інституті (13 томів). У 1881 році філолог і мистецтвознавець Шарль Ревессон Молліен видав ці рукописи з фотографічним факсиміле, точною транскрипцією, французьким перекладом і передовою.

Наукові винаходи великого вченого пізніше послужили новим винахідникам базою для їх відкриття. Їх широко використовував Галілей. В різних століттях чимало дослідників використовували його здобутки. Праця авіоконструктора гелікоптерів Сікорського почалась після його ознайомлення і вивчення проекту Леонарда да Вінчі. В 1952 році капітан Сольдатіні в Римі зробив за моделями й малюнками Леонарда да Вінчі літальні апарати, які дійсно піднялися у повітря і літали над Римом.

Геніяльний мистець-маляр і вчений-винахідник своєю безнастансною творчою працею багато прислужився для добра й поступу людей. Вшанування його пам'яті під час ювілейних дат є гідною подякою людства за його самолосвяту й приклад безупинного шукання щораз нових здобутків на шляху прогресу.

А. ЮРИНЯК

“У ЦЬОМУ ХАРКОВІ БАГАТО ХЕРСОНУ”

Признаємось: ця характеристика не наша єрігнальна, а лише адоктова. Бо їй нам у значній частині книги “Харків, Харків... чріз” нього (тобто столичний і нестоличний Харків) вчувається “Степова л'еллада” нашого П'ядня, з його багатуючою землею і буйно талановитими людьми.

Та їй сам автор паході української землі й сучасність українських творчих кадрів уперше смілив таки на батьківщині братів Тобілевичів, Євгена Маланюка й Володимира Винниченка а не над каламутною Лопанню і лиховісною Холодною горою.

А ще їй те прикметче: автор не позначив жанру своєї книги як спогади — і це нам «дається» не випадковим: бо їй справді твір “Харків, Харків”.. далеко відбігає і шириться звичні рамки мемуарних творів, що іх літературознавці назагал групують окремо як твори межового жанру — на межі белетристики і публіцистики, репортажу й есею. Як видно, Ол. Семененко усвідомлював відмінність свого твору від грана спогадовиків творів, що з'явилися з друку останнім часом — авторства В. Кедровського, Ол. Удовиченка, Вол. Сім'янцева, Газ. Гордієнка, Ів. Кецріна-Рудницького та ін.

Згадану відмінність бачимо вже на перших таки сторінках Семененкової книги. Ось автор переїздить Дніпро і його “щось струшує.. встань і подивись. Правобережжя — Лівобережжя, неза просто собі два береги — тут історія, тут луна наша... Дніпро! Таки є в ньому щось таке, про що в географії не сказано”.

Це не мова, не стиль мемуариста, — це стиль ліричної розповіді белетриста, закоханого в одівичну землю предків, в її природу й людей

Знову ж великі міста: оті обмосковлені (тепер може більше, ніж у 20-их роках): Харків, Одеса, Київ. Наш читач скільких вважати Харків найбільш зросійщеним містом. Але Семененков: так не здавалось, бо він дивився глибше, дивився “в корінь”. Ось як написав він про Харків: “Це місто дуже українське. Були слободи, хутори. Панасівка, Іванівка, Москалівка, Осинська та інші. Розросталися, зливалися — і під шгаранчупою санктпетербурзької адміністрації виросло губерніальне місто” (стор. 8).

Крім наявних вище слобід-передмість в майже поспіль українською людністю, автор зумінняється ще на Журавлівці де “малі будинки, ще багато дерев і мало камінного бруку. Тут до рога на Свінячий хутір, десь близько Корібові хутори. Дінець і його прекрасні береги..”

І хто ти. Журавлівко, хто ти? На підступах до Технологічного інституту, до заводів? Село чи хутір? Невже місто? Важко сказати. Такий цей Харків. (П'яд. наше — А. Ю.). В чому так м'яко, так не болюче відчувається перехід від

слобожанських селищ, від затишних вуличок, від білих хат — до великих заводів, до університету, до театрів” (стор. 9).

Хай читач не зіршується за цю довгечку цитату: адже її авзято з книги *підкраслено харківської* вже за свою назвою. Авторові цих рядків трохи розтріпаних рефлексій-вражень від розгляданої книги місто Харків мало значення: лише за один тиждень нашого побуту — саме в часі Всеукраїнської Правописної Конференції (не як умандованого учасника, а як провінційного “зайця”). А че яке свіже відчуття културної столиці й досі овівас нас ароматом при загляді про тодішній Харків! Легони високошколої молоді раз-у-раз супроводили нас — декількох учителів з Правобережжя, коли ми поспішли на ту чи ту культурно-освітню чи мистецьку виставку, карауду, імпрезу. І ця молодь уся без винятку говорила по-угорянському, хоч не завжди до римуєчись граматичних і стилістичних норм Олени Курило.

І так міцно закарбувалося це в пам'яті, що без найменшої “натяжки” сприймається сьогодні цю Семененкову констатацію: Харків — місто дуже українське! І лише мірою читання цальших розділів частішають уступи, в яких вчувається “великий похорон великих надій”, так будь-но розвітліх у серцях патріотичної інтелігенції другої половини 20-их років нашого століття — з їх Правописними конференціями, ваніліанськими дискусіями і просто “неймовірно-дерзостними” памфлетами Миколи Хвильового.

І тоді приходить біль — тихий, не афішований, але глибокий, — бо не назовні, а на себе, “внутрі” звернений: чому ми були такі наївні?! І тоді не можемо оминути без цитування двох-трьох особливо яскрових місць книги “Харків, Харків... місць майже фізично відчутного болю за спрощення української краси побожного й погідного життя нашого продуцента — хлібороба. Кому й чим він шкодив, кому стояв на заваді цей дбайливий господар, що так упадав біля матінки землі? Невже “загірній комуні світового пролетаріату”?!

Ось такі болючі рефлексії збуджую і хотить до горла спазмою авторський малюнок на стор. 16, в абзаці “Ось тут недалеко”: “...посеред вулиці серед ясного дня йде жінка. Іде, хитається серед вулиці, іде бруком, бо їй все однаково. Не босячка, ще не стара і навіть чисто вбрана, хоч і розхристана. Вона п'яна — і страшно мені чути, як голосно, по-блюзірському підноситься в чистому кавказькому повітрі*) її українська пісня, і страшно мені чути її українські слова. Як боляче слухати це! Вона ж була господинею, вона ж кинула свою хату, де була така чиста долівка, де біля ікон пахло сухими васильками...”

Жінка, що в чужому місті заливає своє горе горілкою і до кавказького неба волає українськими словами про ображену гідність людини, — це й був шматочок того, що називається "колективізація" (підкр. наше — А. Ю.).

**

Прикметною додатною рисою Семененкового твору є те, що автор, бувши довгенько як юрист на поверхні діяльності совапарату в Україні, мав стичність з багатьома совєтськими достойниками — і коли вони були при владі, і пізніше, коли всні потрапляли в кремлівську м'ясорубку. Це значно поширювало сюжетно-тематичну сторону нашої мемуаристики, що досі оберталася переважно в колі сюжетів і тем національно-визволитичної боротьби і належала здебільша перу активних учасників цієї боротьби: фронтовим військовикам, борцям національного підпілля і партізанських загонів. Тим часом наш автор мав змогу близче бачити носіїв московської комуністичної диктатури не лише ззовні, але й "знутра", зсередини. Природно, що його увагу привертали на самперед постаті українського походження і свідомості — ось як Василь Блакитний, Панас Любченко, Андрій Річицький, а найбільше Микола Скрипник (що був, до речі сказавши, на пристязі певного часу найвищим "босом" нашого автора, бо наркомом "юстиції").

У цім ряді на стор. 171-181 подано хоч і коротко, але вимовно постать "першого президента УССР" — Юхима Медведева, голови ЦИК-УК-и**). Битий слідчими ГПУ (*дошка по ребрах!*) бувший голова ЦИКУК-и скаржився нашому авторові (який тоді вже також був в'язнем): "Саша, Попко мене б'є... Саша! — згаєш, яку вони справу мені підшивають? Вони привезли з лагерів Гаркавенка, який там відбуває кару, і щиють тепер нову справу червоним партизанам. Мене пришивають до них..."

У Харкові знали Гаркавенка — голову т-ва червоних партизанів. Партизани були в пошані: заслуги перед революцією і таке інше. Але вічно довіряти їм не можна: це такі люди — билися ксілісь за большевиків, можуть обернутися і проти большевиків. Потрошку їх перетрушували: того з партії викинуть, того під суд віддадуть..."

Це незвичайно цінна згадка про долю большевицьких "первоходників" чимало наших мемуаристів переочують чи, може, забувають подати в своїх спогадах. А тим часом яке ж воно значуще й римовне! Воно краще за цілі томи розправ і досліджень істориків та публіцистів доносить правду про обіцянний трудящим "рай" і здійснене (для тих же таки трудящих!) пекло, якому, до речі, кінця-краю не видно.

**) Це було в часі перебування нашого автора в Кисловодську, на Кавказі. А. Ю.

***) Рос. мовою: Центральний Ісполнительний Комітет Советов України, створений большевиками в грудні 1917 р. в Харкові — в противагу УЦРаді в Києві.

Бачке око у нашого автора й добре воно співпрацювало з авторовим пером! Чимало киян і людей приїжджих бували в 30-их роках у Києво-Печерській Лаврі, — а ось уперше в книзі Ол. Семененка маємо нагоду познайомитися з видатним культурником-колекціонером української старовини Павлом Платоновичем Потоцьким — "старим паном з доброзичливим виразом обличчя". Аж шість сторінок розділу "У Києві в Лаврі" присвятив автор саме Потоцькому — і мав таки рацію. Ось послухайте:

"Крім півтора десятка тисяч гравюр і літографій, у Потоцького було кілька сот пслотен з історії воєн і зброя... Були зібрані величезні джерела до історії України, щось із 17.000. Книги, видані європейськими мовами з 17-18 століття про Україну, незвичайно дивували своїм багатством... "Опис України" Бопляна, різні старі карти України, рукопис історії Бантиша Каменського, книжка Хандловська з описом запорожців, що емігрували до Австрії. До великої збірки старих українських портретів невтомний збирач докуповував ще із свої скромні власні гроші (що то колекціонер!), бо нарком освіти не давав. Знайшов десь уже в Києві портрети 18 століття і приседнав до збірки".

І ось болючий для кожного українця фінал. Скажемо і про це словами автора.

"Скорі настало перерга моїх візитів до Києва, до затишного Корпусу митрополичих співаків, де було зібрано стільки чудових речей. Робота, а потім прийшли тюремні сидіння..."

Сидів я по тюрмах і не знав, що діється з Потоцьким, а як вийшов га волю, закрутися.

В 1943 році в піднімецькому Києві, як я був там недовго, пішов до Лаври... *Збірки Потоцького не було і сліду.* (Підкр. наше — А. Ю.). Прохожий чоловік, що жив на території Лаври, зінав Потоцького і розказав мені про нього коротко. 80-літнього колекціонера зі старою дружиною вдвох арештували в 1938 році. Вони не вернулися..."

Не вернувся, — додамо від себе, — бойовий генерал, українець з Полтавщини, який понад сорок років любовно збирав речі української старовини і все те з Петербурга перевіз своїм коштом до серця України — Києва!...

Поруч з долею Гната Хоткевича, ентузіяста української культури, письменника й бандуриста, поруч з долею незрівнянного педагога, кубанського козака з роду Ізала Опанасовича Соколянського, — доля колекціонера П. Потоцького найвимовніше свідчить про варварський геноцид не в розпалі воєнних операцій здійснюваний (коли не все і не завжди можна вдергати в нагляді, в контролі), а в умовах т.зв. "мирного будівництва", отже здійснюваний перфідно пляново.

Боляче, неймовірно боляче і... бридко, коли згадуєш, що цим геноцидникам західні уряди намагаються гедити як тій болячці!...

**

У розділі "Тюрма і люди" на стор. 155 читаємо такі два абзаці, де влучно схоплено "техніку-механіку" большевицького терору.

"Існує централізована техніка душевних і фізичних тортур, їх називають *допитами* (допроси).

Методи мучительства однакові в усьому Со-
вєтському Союзі. Коли до тюрми потрапляли
люди з Туркестану, з Сибіру, вони розповідали
що допити і там такі самі. Невідомо тільки, як
навчались тисячні маси чекістів...

Арештованому насамперед доводять, що він
уже не людина. Він, власне, уже не належить до
того світу, який існує десь на волі. Побачень з
близькими немає й не буде... Якщо він боровся за
совєтську владу і має ордени, їх без деяких по-
станов вищих органів зірвуть з заслужених гру-
дей. Маєш робити те, що наказує партія і прави-
тельство, брехати на себе і свою сім'ю, друзів,
а тобі вже оформлять твоє "чистосердечне при-
знання"... В арсеналі знущань існувало багато
всяких варіантів, але найпростіше було биття. В
літературі це називається "*фізичні методи впливу*". (Підкр. наше — А. Ю.).

Можна вже було б і "закруглятися", похвалив-
ши цю справді вартісну книгу. Але маємо одне
"але", з приводу якого хочеться поділитися з чи-
тачем нашими запитами і сумнівами.

Мова про розділ "*Суд у театрі*" (стор. 147-
151), суд над так званою СВУ ("Спілка Визволення
України").

Вже саме позначення "так званою", вжите на-
ми слідом за іншими, говорить про те, що справа
з тим СВУ таки й досі не цілком ясна. Вона та-
кою напевно не була б, якби Москва оприлюд-
нила всі дотичні архівні матеріали. Та червона
Москва цього не зробить.

Проте від автора книги "Харків, Харків" —
відомого в тім часі адвоката, члена Харківської
колегії оборонців, ми таки могли б сподіватися
деякого "пролиття світла" на СВУ-ський місте-
рійний феномен. Це тим більше, що Ол. Семе-
ненко (як це видно із змісту його книги) до осені
1937 р., коли його було арештовано, — мав до-
сить широкі зв'язки в тодішніх урядових сферах,
особливо в Наркоматі "юстиції". Співробітники
Наркомюсту мусіли знати дещо таке, що дозво-
ляло їм скласти (для себе тільки, боронь Боже,
вголос комусь сказати!) відповідь на головне пи-
тання, а саме: чи існувала насправді така націо-
нально-українська протисоветська організація, що
звалася "Спілка Визволення України" (СВУ) —
чи не було її зовсім, а була великомаштабна прово-
кація Всесоюзного ГПУ?

І тут власне наш автор читача розчаровує, бо
не тільки не дає на поставлене вгорі питання
таку чи іншу власну відповідь, але навіть не згадує
тих міркувань і здогадів, що вже були опри-
люднені в наших часописах іншими авторами,
зокрема декотрими учасниками "*суду в театрі*",
учасниками в страдальній функції підсудних.

Ол. Семененко коротко характеризує трьох
суддів, зафіксувє поведінку декого з підсудних.
Але відповіді на головний запит нема. Тому та-
кий сірий і невиразний цей розділ (лише наголовок
"*суд у театрі*" ніби натякає на "несправж-
ність", на "комедійність" цього суду), нижчий за-
гального рівня книги.

Читач, що жив "під Советами", розуміє, що фі-
нальний день з вироком суду в умовах комуні-
стичної диктатури "розігрується як по нотах", є
справді судовою комедією. Тому й кортить до-

шукатися суті справи: чи була це *наперед, пляно-
во задумана* — таки у всесоюзному центрі, в
Кремлі — *провокація* "профілактична", дикто-
вана головно страхом перед буйним розквітом
національної культури в Україні? Розквітом, який,
очевидчаки, загрожував "перекинутися в політи-
ку", перерости в політичне самостійництво з дер-
жавницькими аспіраціями, базуючись на націон-
культурній самобутності. Чи, може, виплеканого
в Москві й звідти в УССР "спущеного" провока-
ційного задуму попервах не було, а була чортів-
ська "бдітельність" (ну й слівце — що його й пере-
класти неохота!) і спритярство місцевого, києво-
харківського ГПУ, яке, вчинивши низку "щу-
пальних" арештів (щоб налякати національні ка-
дри інтелігенції, аби вона не спокусилася підтри-
мати селянський спротив розпочатої колективіза-
ції), впало на думку змонтувати грандіозну про-
вокаційну будову, охрищену (мабуть таки вперше
слідчими ГПУ) іменням СВУ?

Хтось може сказати: "Не вмер Данило — так
болячка задавила". Яке, мовляв, для нас і взагалі
має значення — чи провокація ініційована у "все-
союзному центрі" — Москві загодя, наперед, —
чи самі УССР-івські чекісти вже в розпалі "ла-
пання відьом" і в гонитві за медалями потрапили
розвбудувати *Вавилонську вежу провокації*, — як
доказ своєї "бдітельності", відданості "мудрому,
корифеєві, батькові всіх трудящих" і т. ін. Чи
українським трудящим не однаково??

Ми, однак, думаємо, що має значення не
лише для історії, для минулого, але й для май-
бутнього. Зокрема має значення для зrozуміння
поведінки на суді — так суддів і громадського
обвинувача, як і підсудних.

Із трьох суддів: Антін Приходько, Іван Соко-
лянський і Григорій Волков два перших, як і гро-
мадський обвинувач Панас Любченко — були
українські патріоти, хоч і комуністи. Приходько і
Любченко — як бувші "боротьбисти", мали за
собою стаж національно-революційної діяльності,
пов'язаної з ризиком, небезпекою для життя. Цим
ми хочемо сказати, що *діяти проти свого супіння*
такі люди могли б хіба під нещадними моральними
їх фізичними тортурами. Але таких тортур, отих
катівських "фізичних методів впливу" в
"*процесі СВУ*" — скільки знаємо, до нікого не
стосовано; вони "пішли в моду" пізніше, вже
після вбивства Кірова. Отже в цім випадку страх
— принаймні щодо названих вище персонажів
судового дійства — можна виключити.

Тоді постає питання: якщо це була від початку
до кінця *провокація*, то невже ці люди, такі по-
зиції посідаючи, могли її — провокації тобто —
не знати, не бачити?! А якщо вони бачили її зна-
ли, то як вони могли, не під терором навіть був-
ши, погодитися на активну співучасть у такій
протиукраїнській і протилюдській провокації?

Хіба мусимо признати, що партійне засліплення
здатне витрутіти все людське в людині, залишаю-
чи тільки звіряче?!!...

У книзі, що її розглядаємо, є підрозділ "Доля
педагога Соколянського" (стор. 193). Автор кни-
ги сидів з Соколянським в одній в'язничній ка-
мері, мав нагоду близько його пізнати. І ось як
він його характеризує: "Іван Опанасович був пе-

дагог, учитель, з особливої категорії вчителів, яка вимагає доброго знання та інтуїтивного відчуття таємниць людської духовної сфери, великої терпеливості, розуму вченого і теплого серця людини" (стор. 194).

Не хочеться вірити, щоб така "людяна людина", син української козацької Кубані, міг добровільно погодитися на співучасть у мерзотній протиукраїнській провокації.

Знову ж незрозуміла поведінка більшості підсудних — людей інтелігентних, тверезих, з громадським стажем. На що вони надіялися, так "тихомирно" годячись з інкрімінованими їм "злочинами" — якщо вони бачили й знали, що це провокація! Адже, повторюємо, в тих роках ще були винятком такі "методи допиту" як "биття дошкою по ребрах".

Важкі це й оправдані роздуми читача й критика, і лише виклавши їх, можемо остаточно "закруглятися".

Книга "Харків, Харків" назагал припала нам до вподоби: мова (лексика), фраза — цілком сьогоднішнього етапу розвитку — літературні, легкостріяні. Зміст, композиція — можуть трохи "заскочити" ригористів системності, що не люблять "швидких перелетів і змін" — місць, людей, ідей. Але нам особисто ця деяка калейдоскопічність і строкатість навіть сподобалась, бо вона явила читачеві авторове вміння поєднати "Крим і Рим" — родючу на таланти "Степову Гелладу" — Херсонщину з слобожанським (отже таки українським — що там не крякали б ксроткозорі песимісти!) Харковом; поєднати вельми душевний, не "напущений" ліризм з щадною стриманістю вислову там і тоді, де — як мовиться — факти самі за себе говорять. І часто саме такі факти, які без меткого Семененкового скаїла могли б не стати набутком нашого суспільного знання і свідомості.

Ео хоч на сьогодні ми вже маємо багатенько оприлюднених спогадів, то вони належать переважно перу військовиків та національно-державним діячам (розум., в минулому), що зумогли не тільки їх стилеву однomanітність, але й частенікі повтори і "натяжки" в насвітленні людей і подій. Мовостиль же їх грамотному читачеві часто навіює сумні роздуми про сумний стан рідненької мовної культури. Під цим оглядом книга Ол. Семененка позитивно вирізняється з-поміж гроном мемуарних наших книг. Вона здатна надихати нашого читача вірою, що снаговита українська земля в майбутньому видаватиме з себе борців за волю України в такій кількості, що їх не зможе притлумити й знищити сусідська злість і зависть.

Міннеаполіс,
квітень 1977

Деякі думки

Побутова брехня — явище надзвичайно поширене. Можна навіть сказати, що немає на світі людини, яка б не брехала в цьому розумінні. Ця брехня значною мірою походить від того, що людина — громадська істота, себто вона через цю брехню сприяє збереженню громадських клітин, в яких людські одиниці безпосередньо взаємляться. Часто вона, ця брехня, видається в полі протистоятів протилемним уявленням. Очевидячки, її доводиться вважати за неминуче зло. На тему цієї брехні В. Винниченко написав драму "Брехня", а якийсь третіорядний український драматург В. Товстоніс — комедію "День правди", а в тій комедії показав, як уникання побутової брехні всіх розсварило.

**

Очевидячки, буття таки визначає свідомість. Але ця думка слухна тільки щодо рослинного чи тваринного існування людської істоти, а не людей-мислителів, які, вирісши в своїй самосвідомості, можуть вирватися з такої зумовленості так, як вириваються тепер роблені супутники Землі з земного тяжіння (притягання) і кружляють уже своїми орбітами. Так вирвався колись із "чернечого зумовлення" Джордано Бруно і пішов на вогнище, що прокреслило його орбіту в історії пізнання світу.

**

Релігія як світогляд відрізняється від усякого іншого стану людської свідомості, зокрема від наукового світогляду тим, що в ній обов'язково є містичка, тобто уявна (гадана) поєднаність людини з уявною ж істотою (Богом). Тим то, наприклад, марксизм, попри наявність у ньому деяких зовнішніх атрибутів релігії (догматизм, "непомильність") — не релігія: у ньому немає містички.

В. ЧАПЛЕНКО

ЯБЛУНЬКА

Весна, як усі красуні, зрадлива. Цього не знала маленька Яблунька і розцвіла од першої її усмішки. Раділи тій усмішці і люди, дуже раділи — хіба ж бо не радість — перший подих весни і перший цвіт?

Та подув Північний Вітер — коханець Весни — пішов мокрив сніг, вдарив мороз своїми останніми силами. Замерз молодий квіт. Холодно Яблуньці, холодно в людей на душі.

Прииде Осінь, зі старих яблунь зберуть добрий урожай — що то значить старечча мудрість: не піддалися весняній омані. А про маленьку Яблуньку скажуть: мало з неї користі.

І тільки добрий Садівник не забуде тої першої радості, що вона подарувала людям.

K. ЛІРИК

Олексій КОНОВАЛ

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ГИМНУ

Українське життя ожило після знесення кріпацтва 1861 р. в царській Росії. Але його дальший розвиток спинив 1863 року міністер внутрішніх справ Росії граф Петро Валуев. Він розіслав того року свій таємний циркуляр, у якому твердив, що українська мова та література це інтрига Польщі, яка, як відомо, перед тим хотіла визволитися з царського рабства. Валуев наказав цензорам не дозволяти видавати твори українською мовою. Горезгісний "Валуевський указ" проти української мови звучав так: "Никакого особенного малороссийского языка не было, нет и быть не может".

Як відповідь на указ Валуєва поет Наддніпрянщини Павло Чубинський (1839-1884) написав вірш "Ще не вмерла Україна", поміщений 1863 року в львівському часописі "Мета", по-милково під іменем Тараса Шевченка. Того ж самого року композитор Галичини священик Михайло Вербицький (1815-1870) написав до вірша "Ще не вмерла Україна" спершу для сольospіву, а пізніше для хору, музику. Пісня "Ще не вмерла Україна" скоро стала популярною. В 1864 році її виконали в українському театрі у Львові в хоровій обробці. У Перемишлі 1865 року цією піснею закінчили Шевченківське свято-імпрезу.

Пісня "Ще не вмерла Україна" перший раз з'явилася друком у 1865 році у львівському нотному збірнику "Кобзар" і, завдяки легкій сприймальності мелодії, швидко поширилася в Галичині, а пізніше й у східних областях України. У 1917 році пісню "Ще не вмерла Україна" офіційно визнано як гімн Української Держави.

Є кілька відмінних редакцій цієї пісні, з якими ми й хочемо познайомити читачів.

В газеті "Голос Лемківщини" за лютий 1964 року Т. Грицук пише, що він має книжку "Український Декляматор "Розвага", артистичний збірник з портретами поетів, письменників і артистів. Уложив цей декляматор, що вийшов 1906 року в Києві, Олекса Коваленко. І з нього Т. Грицук цитує вірш П. Чубинського "Ще не вмерла Україна", який звучить так:

Ще не вмерла Україна і слава і воля,
Ще нам, браття молодії, усміхнеться доля
Згинуть наші вороги, як роса на сонці
Запануєм, браття ми, у своїй сторонці!
Душу, тіло ми положим за нашу свободу,
І покажем, що ми браття козацького роду!

Гей, гей, браття мілі!
Нумо братися за діло!
Гей, гей пора вставати,
Пора голю добувати!
і т. д. (Як те далі, автор не подає).

Великий збірник гайкращих українських пісень "Трембіта", виданий 1927 року у Львові видавництвом "Після", подає такий текст:

Ще не вмерла Україна і слава і воля!
Ще нам, браття молодії, усміхнеться доля!
Згинуть наші вороженьки, як роса на сонці,
Запануєм і ми, браття, у своїй стеронці.
Душу, тіло ми положим за нашу свободу!
І покажем, що ми, браття, козацького роду!

Наливайко, Залізняк і Тарас Трясило
Кличутъ на нас із-за могил на сятеє діло.
Ізгадаймо славну смерть лицарства-козацтва,
Щоб не втратить марно нам свого юнацтва.
Душу, тіло і т. д.

Ой, Богдане, славний наш гетьмане!
Нащо дав ти Україну москалям поганим?!
Щоб вернути її честь, ляжем головами,
Назовемся України вірними синами!
Душу, тіло і т. д.

Наши браття Славяне вже за зброю взялись,
Не діждє ніхто, щоб ми позаду остались!
Поєднаймо разом всі, братчики Славяне!
Нехай гинуть вороги, най воля настане.
Душу, тіло ми положим за нашу свободу,
І покажем, що ми браття, козацького роду!

У газеті "Свобода" Лука Луців у статті "Т. Шевченко — співець української слави і волі" подає в трохи іншій редакції і коротший текст цього ж вірша — гімну. В дальшому своєму поясненні про цей вірш він пише: "Не треба великої кмітливості, щоб відразу пігнати, що вірш П. Чубинського, який став нашим державним гімном, написаний під впливом поезії Т. Шевченка: бо, як знаємо, головним мотивом Шевченкової поезії були "слава і воля" українського народу. Шевченко турбувався все своє життя до-лею України. Він рішив, що українці переможуть ворогів і здобудуть собі волю. Чубинський називає своїх братів-українців нащадками "козацького роду". Як бачимо, Шевченко вживав слова "козацький" в значенні "український": в нього "козацький народ", "козацькі діти", "сини козацької України". Тодішню Росію Шевченко називав "Московою", а росіян — "москалями", і так само робив і П. Чубинський.

"У другій строфі гімну говориться про Наливайка, Залізняка й Тараса Трясила — все це герої Шевченкових поем — "Тарасова ніч", та "Гайдамаки", і їх Шевченко дуже високо цінив, як це побачимо, обговорюючи ці його твори.

"У третьій строфі Чубинський говорить про

гетьмана Богдана Хмельницького. Автор гимну вірно оцінив славного гетьмана, як це зробив і Шевченко в своїх творах. Шевченко шанував Б. Хмельницького за те, що визволив Україну, але проклиав його за Переяславський договір, в якому, як писав Чубинський, він "віддав Україну москалям поганим".

"Цікаво, що навіть отих "воріженьків", які є у приспіві до кожної строфі, взяв Чубинський із Шевченкових "Гайдамаків": "з воріженьків по-кепкусм". Дехто з наших вояовничих критиків протестує проти тих здрібніліх "воріженьків" у гимні, але на це можна відповісти, що герой "Гайдамаків" не були зам'якими в бою, хоч Шевченко і називав їхніх противників "воріженьками" кінчає Лука Луців.

В першім поданім тексті подається "згинуть наші вороги", хоч в інших — "вороженьки", але всі цитовані тексти надруковані після смерті автора, й можемо певно твердити, що то не сам автор опрацював один текст для друку в царській імперії, а другий під польською окупацією. Хібащо це сталося давно, ще за його життя. Звичайно, цікало було б розшукати той перший вірш, що був друкований 1863 року в часописі "Мета", тоді б не було сумніву, хто є автором "воріженьків", а хто "ворогів". Зрештою в тексті "Ще не вмерла Україна" варто б зробити поправку з "І покажем, що ми браття козацького роду" на "І докажем, що ми браття козацького роду", бо ж як ми можемо показати те, що можна лише доказати?!"

Василь ГРОССМАН

ВСЕ ТЕЧЕ...

(Розповідь советської активістки)

Пропонуючи читачеві уривок з твору російського письменника Василя Гросмана (вже по-мерлого), редакція звертає увагу на те, що це свідчення саме російського автора, вільного від будьякого національного сантименту до України. Але він об'єктивно й правдиво змальовує страшний штучний голод, організований з наказу Москви, керований отими двадцяті п'ятитисячниками, що їх вислава компартія для упокорення "хохлів". Тут Гросман кардинально спростовує міт, начебто керівництво партії, її верхівка, в тому числі Сталін, Молотов, Хрущов, Брежнєв і інші про голод "не знали".

...Як було? Після розкуркулення площи посіву дуже зменшились — урожайність стала низька. А відомості давали, наче без куркулів зразу розцвіло наше життя. Сільрада брехе в район, район в область, область — в Москву. І нам дали на село заготівлю — за десять років не виконати! В сільраді й ті, що не пили, від страху перепилися. Видно Москва найбільше на Україну понаділась. Потім на Україну й найбільше злоби було. Розмова відома — не виконав, значить, сам недобитий куркуль.

Звичайно, поставки не можна було виконати — площи посіву впали, урожайність так само, звідки ж його взяти оте море колгоспного зерна? Значить, заховали! — Недобиті куркулі, ледарі, Куркулі забрали, а куркульський дух лишився. Приватна власність у хохла в голові — господина.

Хто масове вбивство підписав? Я часто думаю — невже Сталін? Думаю, такого наказу, скільки Росія стойти, не було й разу. Такого наказу не

тє, що цар, а й татари, і німецькі окупанти не підписували. А наказ — заморити голodom селян на Україні, на Дону, на Кубані, разом з малими дітьми. Вказівка була забрати і насіннєвий фонд увесь. Шукали зерно, наче це не хліб, а бомби, кулемети. Землю штрикали списами, шомполами, всі підлоги поламали, в городах шукали теж.

У декотрих забирали зерно, що в хатах було — у горшки, у ноцеї насипане. В однії жілки хліб печений з печі забрали, поклали на підводу й також у район вільезли. Вдень і вночі підводи скрипіли, пилиuga над усією землею висіла, а елеваторів не було, то еспали на землю, а навколо патрулі озброєні ходять. Зерно до зими від дощу намокло, горіти стало — не вистачило в советської влади брезенту мужицький хліб прикрити.

А коли ще з сіл гезли зерно, навколо пил знявся, все в диму: і село, і поле, і місць вночі. Один збожеволів: "горить, небо горить, земля горить!" — Кричить. Ні, небо не горіло, це життя горіло.

Ось тоді я зрозуміла: перше для советської влади — плян. Виконай плян! Здай розвъорстку, поставки! Перше — держава. А люди — нуль без палички.

Батьки й матері хотіли дітей врятувати, хоч трохи хліба заховати, а їм кажуть: "у вас люта ненависть до країни соціалізму, ти плян хочете зірвати, дармоїди, підкуркульники, гади". Не плян зірвати, дітей хочемо врятувати, самим врятуватись. Істи адже людям треба.

Розповісти я все можу, тільки в розповіді — слова, а це — життя, муки, смерть голодна. Між іншим, коли забирали хліб, пояснювали активу, що з фондів годувати будуть. Неправда це була. Ні зернини голодним не дали.

І люди стали якісь розгублені, і худоба якась дика, лякається, мукає, скаржиться, і собаки дуже вили ночами. І земля потріскалась.

Ну ось, а потім осінь прийшла без дощу, за нею — зима сніжна. А хліба нема.

І в райцентрі не купити, бо карткова система. І на станції не купиш у ларьку — бо венізована охорона не підпускає. А комерційного хліба нема.

З осени почали натискати на картоплю, без хліба швидко вона пішла. А перед Різдвом почали худобу різати. Та й м'ясо це на кістках худе. Курей порізали, звичайно; м'ясо з швидко з'їли, а молока й ковтка не стало, в усьому селі яйця не дістанеш. А головне — без хліба. Забрали хліб у селі до останнього зерна. Ялове нема чим сіяти, насінневий фонд до зернини забрали. Вся надія на озимій. Озимина під снігом ще, весни не видно, а вже село у голод входить. М'ясо з'їли, пшено, яке було, підідають начисто, картоплю, в кого рєдини велики, з'їли всю.

Жах почався. Матері дивляться ва дітей і від страху кричати починають. Кричати, наче гадюка до хати вповзла. А ця гадюка — смерть, голод. Що робити? А в голові в селян лише одно: що б таке з'їсти. Ссе, щелепи зводить, слина напливає, все ковтаєш її, але слиною не наситишся. Вночі прокинешся, навколо тихо, ні розмови, ні гармонії. Як у могилі. Тільки голодходить, не спить. Діти по хатах від самого ранку плачуть — хліба просять. А що мати їм дасті — снігу? А допомоги нівідкіля. Відповідь у партійних одна: працювати треба було, а не ледарювати. А ще відповідали: "у себе самих пошукайте, у вашому селі хліба закопали на три роки".

Проте, взимку ще справжнього голоду не було. Зрозуміло, в'ялі стали, животи повипиналися від картопляного лушпиння, але пухлих не було. Почали жолуді з-під снігу діставати, сушили їх, а мельник розвів жорна ширше, молов жолуді на муку. З жолудів хліб пекли, точніше, пляцки. Вони темні дуже, темніше від житнього хліба... Дехто додавав висівок, або картопляного лушпиння товченого. Жолуді швидко скінчилися — дубовий лісок невеличкий, а туди зразу три села кинулось. А прийхав з міста упновизажений і в сільраді каже: "от паразити з-під снігу голими руками жолуді дістають, аби лише не працювати".

У школу старші кляси майже до весни ходили, а молодші взимку перестали. На весні школу зачинили — вчителька до міста виїхала. І з медпункту фельдшер виїхав: істи не було чого. Та й не вилікуєш голоду ліками. Село само залишилось — навколо пустеля й голодні в хатах. І представники різні з міста їздити перестали, — для чого їздити? Взяти з голодних нема чого, значить, і їздити не треба. І лікувати не треба, і вчити не треба. Оскільки з людини держава взяти нічого не може, вона стає непотрібою. Для чого її вчити й лікувати?

Самі лишилися, відійшла від голодних держава. Почали люди по селах ходити, просити одне в одного, старці в старців, голодні в голодних. У кого дітей менше або самітні, в тих дещо до

весни лишалось, от багатодітні в них і просили. І, бувало, давали жменьку висівок, або картоплин парочку. А партійні не давали — і не від жадоби, чи від зла — боялись дуже. А держава зернини голодним не дала, а вона ж на селянському хлібі стоїть. Невже Сталін про це знав? Старі люди розповідали: голод траплявся й за Миколи, але ж тоді помагали, і в кредит даєли, і по містах селянство просило Христа ради, кухні такі повідкривали, і пожертви студенти збирали. А за робітничо-селянського уряду зернини не дали, на всіх дорогах застави та військо, міліція, енкаведе: не пускають голодних із сіл, до міста не підійдеш, навколо станції охорона, на найменших полустанках охорона. Нема вам, кормителям, хліба. А в місті на картки робітникам по вісімсот грамів давали. Боже мій, уявляєте собі — стільки хліба — вісімсот грамів! А сільським дітям ані грама. От як німці дітей жидівських у газу душили: "вам не жити, ви жиди". А тут зовсім не розумієш: тут советські і там советські, тут люди і там люди і влада робітничо-селянська, а за що ж ця погибель?

А коли сніг танути почав, увійшло село по горло в голод.

Діти кричати, не сплять і вночі хліба просять. У людей обличчя, як земля, очі жаламутні, п'яні. І ходять сонні, ногою землю намацуєть, рукою за стілку тримається. Хитає голод людей. Менше стали ходити, все більше лежать. І все їм ввіжається: валка скрипить, з райцентру прислав Сталін муку — дітей рятувати.

Баби, виявилось, міцніші за чоловіків, люто за життя чіплялись. А дісталося їм більше — діти їсти у матерів просяять. Деякі жінки умовляють, цілують дітей: "ну, не кричіть, де я візьму?" Інші, як божевільні стають: "не капюч, заб'ю!", і били чим попало, тільки б не просили. А деякі з хати вибігали в сусідів відсиджувались, щоб не чути дитячого крику.

Вже й котів і собак не лишилося — позабивали, І лозити їх було трудно — вони боялись людей, очі дики в них стали. Варили їх, жили одні сухі, з голів холодець виварювали.

Сніг розтанув, і стали люди пухнути — обличчя пухлі, ноги, як подушки, в жироті вода, мочаться весь час — на двір не встигають виходити. А селянські діти! Бачив ти, в газеті друкували — діти в німецьких таборах? Однакові: голови, як ядра тяжкі, ший тонкі, як у бузьків, на руках і ногах видно, як кожна кісточка під шкірою ходить, як подвійні з'єднуються, весь кістяк, наче живтою марлею затягнутий. А обличчя в дітей старенькі, замучені, ніби молята сімдесят літ на світі вже прожили, а до весни вже й не обличчя стали: то пташина голівка з дзьобиком, то жаб'яча мордочка — губи тонкі, широкі, той, як пескарик — рот роззвілений. Не людські обличчя. — А очі, Господи! Товаришу Сталін, Боже мій, чи ти бачиз ці очі?

Чого тільки не їли — миші ловили, пацюків, гадюк, горобців, мурашок, земляних червяків викопували, кістки на муку товкли, шкіру, підшву, шкури різні смердючі на локшину різали,

МНОГАЯ ЛІТА, КАНАДО

КАНАДА . . . 110 років міцна.

КАНАДА . . . країна що має будучність.

КАНАДА . . . велика країна у малім світі.

КАНАДО, наша вітчина, ми стоймо в обороні тебе.

**багатокультурність
єдність через відмінність**

Hon. Joseph P. Guay
Minister of State
Multiculturalism

L'hon. Joseph P. Guay
Ministre d'Etat
à la Multiculturalisme

клей виварювали. А коли трава піднялася, почали копати коріння, варити листя, бруньки — все в хід пішло: і кульбаба, і лопух, і дзвіночки, і іван-чай, і борщевик, і кропива. Липове листя сушкили, товкли на муку, але в нас липи було мало. Пляцки з липи — зелені, гірше жолудевих.

А допомоги нема. Та вже тоді й не просили! Я й тепер, коли про це думати починаю, божеволію — невже відмовився Сталін від людей? На таке жахливе вбивство пішов. Адже хліб у Сталіна був. Значить, свідомо убивали голодною смертю людей. Не хотіли дітям помогти. Невже Сталін гірше Ірода? Невже, думаю, хліб та зерно відняв, а потім убив людей голодом? Ні! не може такого бути. А потім думаю: було, було. І тут же — ні, не могло того бути.

От коли ще не знесилились, ходили полем до залізниці, не на станцію, на станцію охорона не пускала, а просто до колії. Коли йде швидкий поїзд Київ-Одеса, на коліна стають і кричат: "хліба, хліба!" Деякі своїх страшних дітей підносили. І бувало, кидали люди шматки хліба. недоїдки різні. Відстугонить поїзд, пил уляжеться, і повзє село вздовж колії, шкуринки шукає. Але потім вийшло розпорядження: коли поїзд через голодні області йшов, охорона вікна зачиняла й фіранки спускала. Не дозволяли пасажирам підходити до вікон. Та й самі сільські ходити перестали — сил не було не тільки до рейок залізничних дійти, а й з хати на двір виїховзти.

Я пам'ятаю, один дід приніс голові сільради шматок газети, підібрав на колії. І там допис, француз приїхав, міністр знаменитий, і його повезли в Дніпропетровську область, де найстрашніший мор був, ще гірше нашого, там люди людей їли, і ось у село його привезли, в колгоспний дитячий садок, і він питає: "Що ви сьогодні в обід їли?" А діти відповідають: "Курячий суп з пиріжком і рижкові котлети". Я сама читала, ось як зараз бачу цей шматок газети. Що ж це? Убивають, значить, на тихаря мільйони людей і весь світ дурять. Курячий суп, пишуть! Котлети! А тут червяків усіх з'їли. А дід голові сказав: "За Миколи на весь світ газети про голод писали: "поможіть, селянство гине!" А ви, іроди, театри показуєте".

Завило село, побачивши свою смерть. Усім селом вили — не розумом, не душою, а як листя від вітру шумить, або солома шерехтить. І тоді мене зло брало — чому вони так жадібно виють, вже не людьми стали, а хлипають так тужливо. Треба камінною бути, щоб слухати це виття і свій пайковий хліб істи. Бувало, гайду з пайкою в поле, і чую: виют». Підеш далі, ось-ось, здається, затихло, пройду ще, і знову чутно стає — це вже сусіднє село виє. І здається — єся земля разом з людьми завила. Бога нема, хто почує?

Мені один енкаведист сказав: "Знаєш, як в області ваші села називають: "цвінтарище суворої школи". Але я тоді не зрозуміла цих слів.

А погода яка стояла добра! На початку літа йшли дощі, такі шпаркі, легкі, сонце гаряче всуміш із дощем, і тому пшениця стіною стояла, сокирою її рубай — висока, вище людського зросту.

Гадали все зимию, чи буде врожай, старих розпитували, приклади згадували — вся надія була на озиму пшеницю. І надія справдилась, а кссити не змігли. Зайшла я в одну хату. Люди лежать, чи ще дихають, чи не дихають, хто на ліжку, хто на печі, а хазяйська дочка, я її знала, лежить на підлозі і без пам'яті гризе ніжку та-буretки. І так страшно це. Почула вона, що я увійшла, не озирнулась, а загарчала, як собача гарчить, якщо до неї підходять, коли вона кістку гризе.

Пішов по селі суцільний мор. Спочатку діти стари, потім середній вік. Спочатку закопували, потім уже не стали її закопувати. Так мертві й валялися на вулицях, по дворах, а останні в хатах лишилися лежати. Тихо стало. Вимерло все село. Хто останнім умирав, я не знаю. Нас, хто в управі працював, до міста забрали.

Потрапила я спочатку в Київ. Почали якраз у ці дні комерційний хліб продавати. Що робилися! Черги на півкілометра з вечора ставали. Черги, знаєш, різні бувають — в одній стоять, посміхаються, насіння лускають, в другій номера на папір списують, де не жартують, на долоті пишуть, або на спині крейдою. А тут черги особливі — я таких більше не бачила: один одного обхоплюють за стан і стоять упритул. Якщо один хитнеться, всю чергу хитає, наче хвиля проходить. І ніби танець починається — з боку на бік. І все сильніше хитається. Їм страшно, що не вистачить сили за переднього чіплятись і руки розімкнуться — і від цього страху жінки кричать починають, і так уся черга виє, і здається, вони всі збожеволіли: і співають, і танцюють. У черві за комерційним хлібом стояв народ міський — позбавлені громадянських прав, безпартійні, ремісники, або пригородні.

А з села повзе селянство. На станціях усі поїзди обшукують. На дорогах скрізь застави: військо, енкаведе, а однаково добираються до Києва — повзуть полем, цілиною, болотами, лісочками, лише б застави проминали на дорогах. На всій землі застави не поставиш. Вони вже йти не можуть, лише повзуть. Народ поспішає в своїх справах: хто на прадю, хто в кіно, трамваї ходять, а голодні серед народу повзуть — діти, дядьки, дівчата — і, здається, це не люди, а якісь собачата, чи кицьки паскудні на чотирьох лапах. А воно ще хоче по-людському, сором має; дівчина повзе спухла, як мавпа, стогне, а спідницю поправляє, соромиться, волосся під хустку ховає — сільська, уперше до Києва потрапила. Але це все щасливі діоповзли, один на десять тисяч. І однаково, їм рятунку немає — лежить голодний на землі, чипить, просить, а їсти не може, шматок хліба поруч, а він уже нічого не бачить, доходить.

Ранками їздили платформи, збирали тих, що за ніч померли. Я бачила одну платформу — діти на ній складені. Так, як я говорила — то-ненькі, довгенькі, обличчя, як у мертвих пташок, дзьобики гострі. Долетіли ці пташки до Києва, а що з того? Деякі з них ще пищали, голівки, як оливом налиті, метляються. Я спітала візника, він рукою махнув: поки довезу до місця, затихнуть.

Бачила я, дівчина одна попозла поперек пішохода, двірник ногою її вдарив, вона на бруківку скотилася. І не озирнулась назіть, повзе швидко старається, звідки ще сила. І ще суконку обчишає, бо забруднилася. А я цього дня газету московську купила, прочитала статтю Максима Горького, що дітям потрібні культурні іграшки. Невже Максим Горський не зідав про тих дітей, що їх на звалку вивозили — їм хіба іграшки? А може, він і зідав. І так само мовчав, як усі мовчали. І так само писав, як ті писали, ніби ці мергти діти їдять курячий суп. Мені той візник сказав: "найбільше мергти біля комерційного хліба — зжухе опухлий шматочок і — готовий". Запам'ятався мені Київ цей, хоч я там усього три дні була.

Ось, що я зрозуміла. Спочатку голод із хати жене. В перший час він, як огонь пече, терзає, кишкі й душу рве — людина й біжить із хати. Люди червяків викопують, траву збирають, бачиш, навіть до Києва проризались і все з хати, все з хати. А настас такий день, і голодний пазад до себе в хату заповзає. Це значить, переміг голод, і людина вже не намагається рятуватись, лягає па ліжко й лежить. А коли людину голод переміг, її вже не підімеш, і не лише тому, що сили нема — нічим вона не цікавиться, жити не хоче. Лежить собі тихо й не чіпай її. І їсти голодному не хочеться, мочиться весь час, дістаете розвільнення, стає сонним, не чіпай їїго, аби лиш тихо було. Лежать голодні й доходять. Це розповідали й військовополонені — якщо лягає полонений солдат на нари, за пайкою не тягнеться, значить, кінець йому скоро. А на декого божевілля находило. Ці вже до кінця не заспокоювались. Їх по счах видно — блищаєть. Ось такі мертвих розрізали й варили, і своїх дітей убивали та їли. У цих звір пробуджувався, коли людина в них умирала. Я одну жінку бачила, в районний її привезли під охороною — обличя людське, а очі вовчі. Їх, людоїдів, казали, розстрілювали всіх до одного. А вони ж не винні, винні ті, що довели матір до того, що вона своїх дітей єсть. Та хіба знайдеш ринного — кого не спитай. Це, мовляв, заради добра всіх людей матерів до цього довели.

Я тоді побачила: кожен голодний — він наче людоїд. М'ясо сам із себе об ідає, тільки кістки лишаються. Потім він розумом темніє, значить, і мозок свій з'їв. З'їв голодний себе всього.

Ще я думала: кожен голодний по-своєму вмирє. В одній хаті війна йде, одне за одним слідують, один в одного крихти віднімають. Дружина на чоловіка, чоловік проти дружини. Матір дітей ненавидить. А в іншій хаті любов непорушна. Я знаю одну таку, четверо дітей, мати казки їм розповідає, щоб про голод забули, а в самої язик не повертається, вона їх на руки бере, а в самої сили нема руки підвести. А любов у ній живе. І помічали люди — де ненависть, там скоро іше вмирали. Ох, та що любов, вона теж нікого не врятувала, все село полягло. Не лишилося життя.

Я довідалась потім — тихо стало в селі нашому. І дітей не чути. Там уже ні іграшок, ні

П. ГРАБОВСЬКИЙ

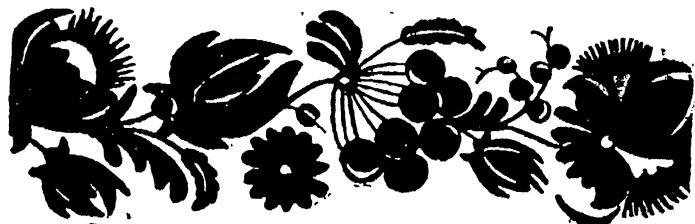
**

Мало нас, та це — дарма,
Більше буде з перегодом:
Не довіку висне тъма
Над замученим народом.

Мало нас, та це — дарма,
Не в потузі Бог, а в правді;
Тричі проклята тюрма
Пануватиме не завжди.

Мало нас, та це — дарма:
Сила віри рушить скали...
Тим загибелі нема,
Кому світять ідеали!

1891

супу курячого не треба. Не вили. Нема кому. Довідалася, що пшеницю військо косило, тільки червоноармійців у мертві село не пускали, в шатах вони жили. Ім пояснили, що пошестъ разна там була. Але вони скаржилися, що від села сморід жахливи іде. Військо й озимину посіяло. А наступного року привезли переселенців з Орловської області — адже українська земля, чорнозем, а в орловських завжди недорід. Жінок із дітьми залишили біля станції в шатах. а чоловіків повезли в село. Дали їм вимъ й наказали по хатах ходити, тіла витягати — покійники лежали, чоловіки їх жінки, хто на підлозі, хто на ліжках. Сморід страшний у хатах стояв. Чоловіки собі роти й поси хустками зав'язували — стали витягати тіла, а вони на шматки розвалюються. Потім закопали ці шматки за селом. Ось тсді я зрозуміла — це й є "цивінтарище суворої школи". Коли звільнили від мертвих хати, привели жілок підлоги мити, стіни білити. Все зробили, як треба, а сморід стойть. Другий раз побилили і підлоги новою глиною мазали — не зникає сморід. Не могли в цих хатах ані їсти, ні спати, позернулися в Орловську область. Але, звичайно, земля порожньою не лишилась, — земля адже яка!

І проминуло все. А де ж це життя, дс страшна мука? Певне нічого не лишилось? Невже ніхто не відповість за це все? Ось так і забудеться без слів? Травою поросло...

З російської переклав

А ГАЛАН

Зосим ДОНЧУК

МОЇ ВАКАЦІЇ

Вакації! Чи може бути у працюючої людини щасливіша пора року, як двотижневі заслужені вакації?

Ще з січня готувся до цього благословленого відпочинку. Щотижня дбайливо відкладаєш невеличке заощадження, щоб під час відпустки почуватися вільно, іхати, летіти, куди душа забажає, без обмежень веселитись, їсти, що хочеш, без будильника висиплятись. Словом, танцюй, душа, навприєдки.

Вже останній день на заводі перед вакаціями руки працюють, а душа літає по-під небесами. Ухопивши двотижневий вакаційний чек, на додаток — зароблений, потиснеш друзям руки, що заздрісно бажають успіхів, і... полетів. Куди мандруватимеш? Чи до гарячого пісочку над морем, чи літаком до Європи, чи автом по широкій Америці? Вакаційникові всюди двері відчинені. Відчинені, бо має гроші й вільний час на відпочинок.

Минулого року відпочивав із жінкою в Атлантиці Сіті. Боже, і що ж то за відпочинок! Цілий день на сонці шкваришає, аж шкіра тріскається. І олійка не помагає, і вода не охолоджує. Дзусики, в цьому році мандруватиму широким світом. Гай-гай! В Америці є куди розігнатись.

А жінка на Атлантиці. Хай шквариться, нудьгує в розпеченному піску, а я в світ! Авто нове, щойно виплатив, мотор, як Дніпрові пороги, рве мілі — тільки стовпли на обочинах гайвею миготять. А зелені кругом, а краєвиди, а мотелі, а вечірні бари з тропічними красунями... Ні, я їду в світ!

Позад себе в авто повісив два костюми на зміну, як виникне потреба, захопив гроші, от і все. Харчі в ресторанах найкращі, ночівля в готелі — розкіш!

— Ти ж гляди, щоб тебе не обікрали, — передувала завжди обережна дружина.

— Мене? Обікрадти? Що ти мене повчаєш!

— І не заощаджуй на харчах, набирайся сили, — наказувала далі.

— Ото, ще й як наберусь! — хваливаво вигукнув я і сів за кермо автомашини.

— Гуд бай, Остапцю! — махнула жінка рукою з порога.

— Гуд бай! — відповів я, не повертаючи голови, і натиснув акселератор.

— Ти там обережно! — гукнула навздогін, але авто вже штурнуло позад себе піском, а вітер змішав з шумом мотору це застереження.

Ранок видався свіжий, бадьюй, саме для вакаційного настрою. Навколо дихало свіжою прохолодою. Остап повідчиняв у авті всі вікна. Він любив вслушатися в шум стрімкого вітру за багажником, що часом переходив у гадюче шипіння, а то й у свист. Тоді в нього душа солодко тріпотіла, а серце радісно калатало.

Напрям узяв па Флориду. Давно мріяв про цей чарівний закуток амурних пригод. Мріяв потайки. Чому це можуть всі лайдаки та марнотратники возити своїх красунь, чи чужих жінок на Флориду, а йому не можна хоч краєчком ока глянути? А може... Він навмисне не дуже наполягав на жінку, щоб їхала з ним. Знаєте... все таки... гроші в кишені він на вакації пригорнув. Хе-хе!

Першого дня Остап утяв миль із сімсот. А ще ж і не поспішав. Перший день, треба розгинатися. А вже завтра він покаже, на що здатне його авто.

Вночі з мотеля подзвонив до жінки.

— Ну, як ти там? — почув ніжний голосок.

— Відпочиваю! Ліпше всіх!

— Що ж ти вечерьяв?

— Кажи-кажи... тут крім сандвічів і кави нічого нема, але ось доїду до Флориди...

— Ну, гляди, серденко, щоб не схуд...

— О, ні, ні в якому разі!

— Бай, бай!

— Ей, ей!

Рано, ще до схід сонця, як мисливець на полювання, Остап вирушив у путь. Холодком добре долати простір.

Американські гайвеї ніколи не знають відпочинку. Чи вдень, чи вночі, ранком або ввечорі безперервними потоками мчать авта, як не робітники, то купці, як не службовці, то численні мандрівники, туристи, шукачі розваги.

У цей потік автомобін влився й Остап, демонструючи свою подивугідну звинність. А навколо ліс, вкритий чарівною димкою, а на обочинах дороги щоміті пролітає, як не фарма, то бар, як не газолінова колонка, то мотелі, як не відпочинкова оселя, то затишний катедж виграє білимі стінами, зеленими садочками, запашними квітниками. Аж душа радіє.

Коли б знала дружина про ці чудові краєвиди, то неодмінно сиділа б поруч і щебетала про Божу красу природи.

Добре, що приспав її чуйність. Тепер розважатиметься на Флориді за своїм уподобанням і бажанням.

Сонце вже підбилося над лісками й краєвиди засвітилися ще яснішими барвами, затанювали побіч, насуваючись звідусіль. Спереду гайвеї — чорний оксамит. Це довге, безконечне чорне полотно виблискує, переливається, мов вода, і здається, що не женеш автом, а пливеш моторовим човном. А назустріч, ліворуч, аж дух забиває, мов степові орли, летять авта. Різних барв, різних моделів, по-різному розціцьковані. Тільки старий цінувальник цих могутніх потвор з першого погляду розпізнає і визначить марку, та рік "народження". Для цього треба чимало

досвіду, знань і спостережень, щоб опанувати цей велетенський калейдоскоп, який щоденно снови-гає магістралями Америки.

А ти ідеш, женеш і все в тобі напружене, напнute: і око бистре, і рука тривка, і нога на газовій педалі, щомить готова скочити на гальмо.

Остап милується краєвидами. І скільки тут архітектурного винаходу — збудувати цю єсю зі скла кафетерію, і скільки знань треба при-класти, щоб зробити до смаку мандрівника ці невеличкі мотелі. І скільки ще треба п'ятирічок большевикам, щоб вони могли заловнити широкі пустирі свого комуністичного царства, щоб наздогнати Америку, як нахвалявся Хрущов, — по-сміхнувся Остап, і раптом:

— Ж-ж-ж-с-с-с-і... заскрготали гальма і в тій же миті — бух!

В очах потемніло, є голові закрутілося і за-лягла ніч...

Очунявся Остап від холодної води на обличчі. Відкрив очі і, мов у тумані, побачив якогось чоловіка, а поруч жінку.

— Ар ю оллрайт? — почув приглушеній запит.

Спробував звестися, тіло, мов чавуном налите. Ale день наче б то розвиднився, як у тумані, побачив настраждане чоловіче обличчя. Лівим оком бачив ясний день, а праве — мов би чорна хмара затягla.

— Єс, ай ем оллрайт, — пробував відповісти бадьоро, але з горла вилітали хрипкі звуки. Мацнув голову і відчув щось липке, певно кров, майнуло. Потім хтось поспішно зробив перев'язку і допоміг підвести та спертися на авто. Відчув, що права рука не слухалася, покалічена, але крові не видно. Спробував, чи ціла кістка, й по-сміхнувся.

Потім виявилося, що сталася аварія. Захопившись краєвидами. Остап не зауважив на перехресті доріг таблички з написом — СТОП! Ще добре, що велике вантажне авто своєчасно загальмувало й зупинилося. Це свідчить, що водій не на вакаціях.

— Може, вас відвезти до шпиталю? — співчутливо запитав водій вантажного авта.

— А далеко звідси місто? — поцікавився Остап.

— Миль вісімнадцять. Ale тут недалеко є газолінова станція. Там, можливо, є домашня аптечка.

— Дякую, я поїду своїм автомобілем до газолінової станції, — сумно відповів і хусточкою пробував протерти чорні хмари в правому оці.

— Своїм автомобілем? — і Остапові почувся здивований смішок. Праве вікно розторощено, з радіатора капала вода, світло зіпсувте,увесь правий бік спереду зім'яний.

Водій вантажного авта причепив Остапове авто до свого і за півгодини вони опинилися на майданчику перед газоліновою станцією. Звичайно, в аварії Остап визнав свою вину і без перешкод розпрощається з водієм. На газоліновій станції справді знайшлася аптечка, Остап помився і правим оком почав розрізняти обриси єдиної будівлі серед широкого простору.

— Вакації... Оце тобі вакації! — сумно подумав, оглядаючи розбите авто. Вимріяні краєвиди

сонячної Флориди, як рукою зняло. Treba думати, як добрatisя додому.

Рука почала помалу синіти й розпухати.

Але Остапові й цим разом пощастило. На станції знайшлася вільна кімнатка для спізніших мандрівників, і в скромному ланчонеті можна було напитися холодної содової води або гарячої кави.

A навколо, аж до обрію, зеленіли простори Ка-ролайні. Навіть за скромними підрахунками, Остап за півтора дні проїхав дев'ятсот миль.

— Добре їхав, — констатував він, почувши таке від власника газолінової станції. — A чи зможете ви направити моє авто власними силами? — поцікавився.

Господар — механік оглянув новий "шевролет", похитав головою, зідхнув і відповів:

— Спробую.

— Я вас дуже прошу, хоч би як, аби їхало. Як багато це забере часу?

Ще раз докладний огляд і суха відповідь:

— Ішонайменше тиждень.

Два дні вакацій уже пройшло, тиждень на направу, два дні назад, от і не спізнююся на завод, — швидко калькулював у думці Остап.

— I скільки це буде коштувати?

Механік узяв клаптє паперу і за чверть години відповів:

— Шістьсот двадцять дев'ять доларів і 38 центів.

"Боже ж мій! A я в дорогу взяв тільки пів тисячі, — злякався Остап. Доведеться позичити, але де й як? Телефонувати жінці, щоб переказала телеграфом" — міркував він.

— Чи далеко тут пошта?

— У містечку, вісімнадцять миль, — відповів механік.

— Направляйте авто, — попросив Остап, а сам пошкутильгав до телефонної будки.

— Галло, галло! Це я Остап!

— Звідки це ти? Як там вакації? — почувся голос дружини.

— Прекрасно! Свіже повітря, навколо зелено, пташки в лісі, квіти на ланах. Ale мені бракує грошей. Перешли телеграфом на містечко Н. двісті доларів. I то негайно.

— Що сталося? — верескнуло в телефонній слухавці.

— Все в порядку, Галочко. Вакації! Перешли на пошту Н. двісті! — I повісив слухавку.

Ale як же йому дістatisя до містечка Н? Вісімнадцять чи двадцять миль!

Остап кипив гарячої кави, з'їв сандвічі і вийшов на гайвей.

Гайвеем авта мчали, як навіжені. Одні з родинами на відпочинок, або в службових справах, інші з вантажем...

Кожному зустрічному Остап підіймав палець. Ale вже давно минули ті щасливі часи, коли люди підбирали мандрівників "на палець". Дві години Остап підіймав руку і виставляв палець. Тисячі авт метеорами пролетіли поза нього, і ніхто не зупинився. Вилаявши, Остап широкими кроками рушив у далеку путь. Пошта прапрює до шостої вечора, треба поспішати.

Сонце було вже в зеніті і пряжило, як навіжене. Вітер, хоч і повівав вряди-годи, але не прохолодою, як то бувало в авті, під час руху, а гарячою струєю, як з палаючого горна.

Остап скинув піджак і мандрував у сорочці. Невдовзі розстібнув ковнір, а далі підкачав рукава. Але піт лився, аж очі заливав. Без каплюхи голова на сонці ще гірше розболілася. Нові черевики, ще не розтоптані, вакаційні, тепер парили, і хоч бери та роззувайся. Але ж асфальт, нагрітий сонцем, дошкуляв і через підошву. Зціпивши зуби, Остап ширшав кроки й поспішав. Поглядав на годинника. Залишилось п'ять годин часу. Дев'ятнадцять миль. Треба робити чотирі мілі на годину, хоч умри!

І раптом линув дощ, недовгий, але шпаркий. За п'ять хвилин немов би скупався. І знову тепле сонце й гарячий вітер. І хоч би одне авто зупинилось і хто подав допомогу. Наче всі змовилися.

"А хіба я взяв би на гайвеї волоцюгу, що підіймає палець? — подумав Остап і пригадав численні випадки насильства волоцюг над тими, хто підбирає їх.

Нарешті ча обрії забовваніли стрімкі дахи містечка. Аж веселіше стало, немов би хто додав свіжої сили. Остап приспішив кроки. І знову дощ, як з ринви. На небі ні хмаринки, вітер не дихне і дощ.. Доки Остап оглянувся, щоб знайти якесь деревце, чи кущ, щоб заховатися, як змок до рубчика. Ще п'ять хвилин, і — чудова сонячна погода. Оце тобі Каролайна!

Але новий вакаційний костюм, нові черевики, нову сорочку не можна було відіznати.

Остап широким кроком рвав простір до містечка. Навіть приємніше мандрувати мохрим.

Поки добився до містечка, одежда майже пропахла. Дозедеться віддавати костюм у чистку, а черевики носити на роботі, за сорочкою не шкодував: "Що там тих \$7.50?"

До пошти дочвалав за чверть години до кінця праці. Там на нього чекали дві сотні доларів. Показав документ і радісно затиснув у долоні рятіvnі гроші.

Не гаючи часу, вирушив назад до газолінової станції, бо там була кімнатка, де можна відпочити. Дорогою зайшов до ланчіонету, випив три кухлики кави та з'їв три "гатдоги". Зразу відчува силу.

Вже вечоріло, спека на двері трохи спала, і Остап одягнув піджака. Ще раз зміряв поглядом віддалу до станції, де направляється розбите авто, але нічого не побачив. Дев'ятнадцять миль губилися, навіть, на різному ландшафті.

Пройшовши з годину, відчув таку втому, що вирішив хоч чверть години відпочити. Побачивши край гайвею невеличкий горбочок, сів і закурив. Як би це було приємно випростатися на ліжку і заплющити очі! — подумав він, ще раз глибоко втягнувшись смачний тютюновий димок..

— Ар ю оллрайт? — почув над собою голос. Розплющив очі й побачив поліцая, а в авті на гайвеї сидів другий. Як він заснув, Остап ніяк не міг пригадати.

— Ай ем оллрайт, — підхопився на ноги.

— А чого ж ти тут спиш край дороги? Остап побачив, що треба все вияснити.

— Я зазнав дорожньої аварії, авто розбилось і його направляють на газоліновій станції за 19 миль. Грошей мені забракло. От я і змушеній був мандрувати до пошти пішки, бо ніхто не хотів підвезти. Вгомився, присів відпочити і... заснув.

— Сідай до авта, ми тебе підвеземо, — запропонували поліцая.

На таке щастя Остап і не сподівався. За чверть години вони були на станції.

Остап подякував поліцаям і пішов у свою кімнату досилання. Коли ліг у ліжко, то аж тоді усвідомив, які то він має чудові вакації. Зразу ж міцно й солодко заснув, як ніколи вдома, навіть, після "овертайму".

Ранком, коли Остап вийшов подивитися, як іде направа авта, механік сказав йому, що пошкоджений також мотор і це потребує додаткової naprawи.

— Це буде на 125 доларів більше.

— І чого ж ви мені не сказали раніше? — з розпухою зйокнув Остап.

— Не міг же я тоді заглянути до середини мотора, — здвигнув плечима механік.

Остап кинувся знову телефонної будки.

— Галло! Галю, ти дома? От добре!... дуже добре... дякую! О, все в порядку! Тут чудова погода... так, так, ремонтую. Мабуть, затягнеться ремонт ще на пару днів. Шли мені ще двісті, або краще триста... хто його знає. Тут далеко до пошти, ліпше мати запас. Бай-бай! — і повісив слухавку.

Запалив цигарку й міркував, чи сьогодні йти на пошту, долати 19 миль, чи завтра. Ліпше таки завтра. Однаково ремонт авта затягнеться, — подумав і пішов з'сти хоч сандвіча, бо на ліпше тут не сподівайся. Поснідавши, подався до ліжка. Дуже розпухла рука, а до того боліли ноги. Як не як, а вчора миль понад двадцять відміряв...

Дружина ще тяжче переживала Остапову аварію, як він сам. Вона уявляла його скривавленним, розбитим, змученим, голодним... Сидіти на безлюдді, за тисячу миль від Філадельфії, за двадцять миль від містечка, на гарячому сонці, без добрих харчів — не дуже приємно. А до того ці вакації ковтнули всі заощадження. 500 доларів Остап узяв із собою та довелся переслати ще п'ятсот.

Оце так вакації! Та ще й розбита голова й покалічена рука.

Під кінець другого тижня дружина подзвонила на завод, де працював Остап, і попросила для чоловіка додаткової тижневої відпустки за свій рахунок. Тому що Остала вважали за доброго робітника, працював же там 10 років, бос провдовжив йому на тиждень відпустку.

— Як же там відпочиває Остап? — поцікавився він.

— Дуже добре. Запалюється біля моря... — відповіла роблено веселим голосом дружина.

Друга мандрівка пішки до пошти видалась Остапові значно тяжчою, як перша. Ноги ледве пересував, права рука боліла, мов би її пошматовано. а може й кістка тріснула, око, хоч і просвітилося, також дошкуляло, немов би хто піс-

ком засипав. І взагалі, в цілому тілі відчував нестерпну втому. У весь час оглядався, чи не побачить авто дорожньої поліції, щоб змилувалась і підвезла до містечка. "На палець" ніхто з водіїв не звертав уваги. Бояться. І тому дев'ятнадцять миль він долав з ранку до вечора. Ледве встиг. Тепер був змушений переноочувати в містечку — бракувало сили повернутися сьогодні, хоч вночі й легше йти, як уденъ під сонцем.

Вийшовши з пошти, почав розглядатися, де ж тут готель.

— Скажіть, будь ласка, де тут готель, щоб переноочувати, — звернувся він до старенької пані.

— Готель? — здивовано глянула жінка і раптом розсміялася. — Я вже тут живу сорок років і не чула, щоб у місті був готель. Тут навіть мотелів немає, — проказала й оглянула змучену Остапову постать. І раптом повеселішала:

— Ідіть у бар, там на другому поверсі для подорожніх людей є кімнатки.

Остап подякував і помандрував до бару. І справді, там йому за невелику ціну запропону-

вали кімнатку. Яке щастя, що знайшлася кімната для ночівлі, бо інакше хоч пропадай.

Другого дня Остап ледве доплентався назад до газолінової станції. Він був такий стомлений, такий слабий, немоз би переніс тяжку хворобу. Все тіло наче побите, поламане. Ноги опухли, спина боліла, а коли ще додати поранення й пошкоджене око, то більшої недуги годі й сподіватися.

На щастя, авто вже відремонтували. Остап розрахувався, щасливий сів за керівницю і рушив. Але тепер він уже не прислухався, чи спістить за вікном веселий вітер. Тепер він їхав найбільше 60 миль на годину й пильнував дорожніх знаків, щоб не прогавити — СТОП!

Пісвернувся додому в кінці третього тижня. Негайно звернувся до пікаря.

— Вам треба обов'язково відпочити хоч два тижні. Візьміть вакації і поїдьте на море, — порадив Остапові лікар.

ВАКАЦІЇ! Чи є в людина щасливіша ніра року, як вакації!

БІОЛОГІЯ МАЙБУТНЬОГО

Люди часто зі страхом думают про напрямок наукових досліджень в різних ділянках біології, особливо в біохемічній генетиці.. Одним із найнебезпечніших наслідків цих досліджень, на думку багатьох, є створення раси генетично кращих людей-надлюдів.

У наукових лябораторіях та університетах Америки та інших країн, розкривають нові таємниці біохемії та генетики життя, і ми щораз більше наближаємося до повного розуміння життєвого процесу. Візьмемо один приклад того, що ми вже можемо робити сьогодні. Якщо яйцеву клітину жаби піддати дії ультрафілкового проміння, то ядро загине, а сама клітина ще буде жити. Але без ядра яйцева клітина не може розвинутися в дорослу тварину. Якщо тоненькою скляною рурочкою вийняти ядро з живої клітини з якоїсь частини іншої жаби (наприклад зі шкіри) і внести його в без'ядерне яйце, то останнє може прийняти ядро. Однаке, в наведеному тут експерименті, лише 5 із 789 яєць розвинулися в дорослих жаб.

Були також переведені інші експерименти, звязані з "генетикою майбутнього". До цієї групи належать експерименти з (так званим) "ре-комбінант ДНК". Можна взяти певну частину деоксі-рібоядерної кислоти-ДНК, що передає спадкові ознаки, із одного організму і перенести є інший. Наприклад, якщо взяти червоний колір квітки і додати його до ДНК іншого організму, то в наслідок такої маніпуляції, другий організм одержав цілком нову рису, чи серію нових рис. Як бачимо, такі й подібні експерименти відкривають науковцям можливість створювати нові організми, спадкові риси яких можуть заплянувати наперед.

Цікаво знати, що міська рада Кембріджу, мі-

сто де знаходиться Гарвардський Університет, заборонила проводити подібні експерименти.

Хоч технологія і можливості генетичних досліджень ввесь час зростають, але день, коли можна буде створити надлюдів, мабуть, ніколи не прийде. У людському генетичному складі є величезна кількість генів, які контролюють риси даної особи. Навіть такі прості речі як колір волосся чи очей контролюють десятки генів, а на такі надзвичайно скомпліковані риси як зріст чи розум впливають сотні тисяч генів. Нелегко маніпулювати одним геном, а щоб контролювати та змінювати тисячі таких генів, то про це можна лише мріяти.

Крім згаданих труднощів ще треба врахувати принцип регресії до середньої величини. Згідно з цим принципом, не змінюється загальний вияв характерних рис, за винятком постійного й повільного процесу еволюції. Наприклад, якщо високий чоловік одружиться з високою жінкою, то їхній син не буде вищий за батька. Іншими словами, одруження високих чоловіків з високими жінками не призведе до народження якихсь вищочених нащадків.

Навпаки, діти будуть виявляти тенденцію регресувати до середнього зросту загального населення.

Таким самим чином якби, навіть, можна було створити расу надлюдів, то їхні діти виявляли б регресію до рис пересічних надлюдів.

Генетичне та біохемічне знання мусить далі розвиватися. Воно дасть нам змогу боротися з генетичними хворобами людей, які можуть виявлятися чи то у формі ментальної хвороби, чи в таких фізіологічних проблемах як рак. Але це знання має вживатися розумно на користь людству.

Андрій ПРИХОДЬКО

З ОДУМІВСЬКОГО ЖИТТЯ І ПРАЦІ

ОДУМ У МІННЕСОТИ

Річні Збори філії ОДУМ-у Міннесоти відбулися в четвер 17 березня ц.р. Головою філії вибрано Оленку Амброзяк. До управи ввійшли: Еля Вовк і Марія Міщенко.

Річні Збори філії ТОП-у Міннесоти відбулися в суботу 19 березня 1977 р. Управу вибрано в такому складі: Олександер Гуша — голова, Іван Бугаєнко — голова елект., Леонід Рябокінь — 1-ий заступник, Дарія Лиса — 2-ий заступник і голова Виховної Ради, Оля Хоролець — секретар, Федір Гайовий — фін. референт, Анатолій Лисий — культ. референт. Контрольна комісія: Михайло Ковалевський, Анатолій Лютаревич, Михайло Хоролець.

Бажаємо успіхів обом управам!

ЛІТНІЙ ТАБІР ОДУМ-У В МІННЕСОТИ ВІД-
БУДЕТЬСЯ ВІД НЕДІЛІ 31-ГО ЛИПНЯ
ДО СУБОТИ 13-ГО СЕРПНЯ 1977 РОКУ.

ПОЖЕРТВИ НА БУДОВУ ПАМ'ЯТНИКА МИТРОПОЛІТУ ВАСИЛЕВІ ЛІПКІВСЬКОМУ

Збірку провела філія ОДУМ-у Гошен - Елк-Гарту на Шевченківській академії 27 березня ц.р. в Гошен — Індіяна.

Склали по 10 дол.: В. Швець, А. Луценко, І. Гулевич, О. Тимошенко. По 5 дол.: І. Еілик, С. Савчук, І. Гнатенко, М. Багнівська, Е. Вербянський, о. диякон В. Ільчук, Б. Шевченко. По 3 дол.: І. Брюшенко, Ф. Мотрюк. По 2 дол.: Й. Олефіренко, А. Тарадайка, І. Михайлівський, П. Новаченко, Д. Ревенко. По 1 дол.: М. Донстін, І. Погиба, О. Тарандко, К. Заболотний, Н. Гричченко, І. Юркіз, В. Семанець, І. Загурський, Л. Цайгер, Г. Голуб, П. Пнієчук, Й. Яворський, М. Максименко, М. Щербань, І. Гриша, Д. Загурська, Д. Петрук, Л. Драпеза, Л. Дубінін. Добровільні датки вступу на академію: \$41.63. Гроші в сумі \$151.63 вислано на

Account No. 760, Metropolitan Lypkiwski Fund,
St. Andrew's Fen. Cr. Union P.O. Box 375,
S. Bound Brook, N. J. 08880.

Секретар філії ОДУМ-у
О. Багнівський

КЕРІВНИКИ ОСЕЛІ "УКРАЇНА" В США

Члени управи оселі ОДУМ-у "Україна", Микола Співак, Іван Данильченко, Григорій Неліпа та Юрій Лисик, 20 березня відвідали громаду в Чікаго, а десь перед тим були в Елькгарті, Індіана. Вони продемонстрували фільм з оселі, фрагменти від початку розбудови оселі до скінченого будинку і першої зустрічі ОДУМ-у 1976 р.

Також підкреслювали потребу дальшої розбудови оселі, зокрема бараки на літні табори, олімпійський басейн, басейн для дітвори та спортивні площини. На це конечно потрібні позики для оселі від прихильників ОДУМ-у. По сьогодні, з тих, що раніше задекларували позики, на які оселя надіялася, не всі дотрималися своїх обіцянок. Це не є пожертви, що дай і забудь, це є позики, за які оселя "Україна" виплачуватиме 10% за вклади грошей.

Як гості, так і місцеві керівники, апелювали до тих, що хотіли б побачити щось конкретно зробленого. Отже, багато зроблено, але ще треба помогти оселі, нашій громаді й самому собі ТЕПЕР, а не чекати, коли вже не буде потрібно. Спільно зробімо хоч одну велику річ, якою ми і наші нащадки будемо гордитися — наш "клаптик України у вільному світі". За докладними інформаціями про позики та умови можна звертатися до місцевих управ ОДУМ-у, або писати на адресу:

"UKRAINA" Vacation Resort Inc.
P.O. Box 4432
London, Ontario, Canada N5W 5J2

О. П.

**

Людина, яка послуговується тільки чужими думками, хоч би яким геніальним людям вони не належали, а не має своїх власних — не може називатися розумною.

КОРТЬЄР

**

Не маючи змоги піднятися до чесної людини, на клепник, знеславлюючи її, намагається принизити її до себе.

ЗІВРІ

**

Щастя буває там, де його знаходять, а не там, де його шукають.

ПЕТИТ-СЕНН

УКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ФЕСТИВАЛЬ В ДАФИН, МАНІТОБА

Щорічно в степовій Канаді, в місці поселення першої української еміграції, злаштовується український фестиваль. Кожного літа місто Дафин прибирає святкового українського вигляду. Віддаючи пошану українцям, які так багато вкладали праці в розбудову Західної Канади, всі крамниці, установи та мешканці міста, незалежно від їхнього етнічного походження, набирають українського вигляду чи то українською мовою, чи прикрасами або жетонами, щоб тим прислужитись до успіху українського фестивалю.

Треба віддати пажежне організаторам фестивалю, що крім ярмаркових змагань у споживанні вареників і голубців та традиційного західно-канадського стилю розваг, що зитворився за кілька поколінь поселенців, вони не забувають українську пісню, танки та музику, які нагадують всім присутнім нашу поневолену батьківщину — Україну.

Організатори фестивалю збудували мініатюрне українське село тих часів, коли поселенці кидали рідний край та їхали шукати кращої долі в канадських степах. Показали також процес ткання і вишивання та чисельні експонати музеюного характеру так з України, як і з місць поселення українців у Канаді.

Минулого року фестиваль «ідбувся 29, 30, 31 липня. Мистецька частина фестивалю пройшла з великим успіхом. У ній взяли участь: солістка Ольга Павлова з Маямі, Флорида, танцювальна група "Черемош" з Едмонтону, Альта, оркестра Тед Комар з Вінніпегу, хор і танцюристи з охорони Дафін, оркестра "Рушничок" з Монреалю і тріо бандуристок "Червона Рута" з Торонто.

Тріо "Червона Рута", члени філії ОДУМ, а саме: Олександра Микитенко, Стефанія Колтало (Штик) і Наталка Груненко (Байрачна). Вони вже третій раз запрошенні впродовж минулих років.

Усіх учасників фестивалю у п'ятницю 29-го липня вшановано банкетом, на якому наших одумівок, помічницю Ліду Тищенко, одумівку з Лондону, та інших учасників фестивалю вітали особисто: губернатор Манітоби, сенатор Павло Юзик, мер Дафіну та інші високі дістойники манітобського уряду.

Протягом фестивалю відбулися чотири великих концерти, в яких наше тріо популяризувало українську пісню та народній інструмент бандуру. Виконання пісні "Мороз-Морозенко", слова Олександра Де, музика Дідуся, присвячені уваженному борцеві за Україну Валентину Морозові, після оповідження коментатора завжди викликало спонтанну овацию присутніх, що тривала 2-3 хвилини.

Як і всі учасники фестивалю бандуристки повертались додому горді, що і вони вкладали свою частину в збереження української мови й культури в Канаді та спричинились до успіху українського національного фестивалю.

Ліда ТИЩЕНКО

Цікаве минуле

УВІЧНЕНИЙ П'ЯНИЦЯ

В 1830-их роках у петербурзькому Александровському театрі грав малопомітний актор Прохоров. Виконував вини другорядні ролі й відомий був як безпросипний п'яниця. Та все ж Прохоров увійшов в історію російського театру.

На репетиціях "Ревізор" в театрі завжди бував М. В. Гоголь. Прохоров мав грati маленьку ролью помічника пристава в першій дії. Коли піближався його вихід, режисер запитував: "А де Прохоров?" І майже завжди чув відповідь: "Прохоров п'яний". Гоголь так сподобався цей епізод, що він викреслив ролью помічника пристава і ввів до комедії слова, які й нині звучать зі сцен: "А Прохоров п'яний?" І відповідь городового: "П'яний".

ГЕНЕРАЛИ-ЛІЛІПУТИ

Лінкольн не любив своїх генералів, які, за незначним винятком, юючи за північ, в душі співчували Півдню — рабовласникам. Тому й успіхи північних частин, що перебували під командуванням цих генералів, були невеликі. Та Лінкольн мусив терпіти поганих офіцерів, бо їх ніким було замінити.

Коли в цирку Барнума виступали ліліпути "Генерал Том" і "Адмірал Патт", президент прийшов подивитися на них. Після вистави Лінкольн сказав Барнумові:

— Не розумію, чому публіка дивується, коли бачить цих маленьких генералів? Адже в мене, Барнуме, слово честі, генерали ще менші.

ЩО ДОРОЖЧЕ?

Одержавши повідомлення, що кілька генералів та обоз потрапили в полон до південних частин, Лінкольн вигукнув:

Яка втрата! Адже кожез мул коштує десяті долярів!

ПРОЗАІЧНЕ ЗАНЯТТЯ

Якийсь англійський дипломат, прийшовши в Білій дім, застав Лінкольна за цілком прозаїчним заняттям: президент чистив черевики.

— Як, пане президенте! — вигукнув ін. — Ви самі собі чистите взуття?

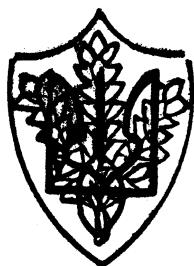
— Звичайно, — відповів Лінкольн. — А ви кому чистите?

КОМПЛІМЕНТ УЧЕНОГО

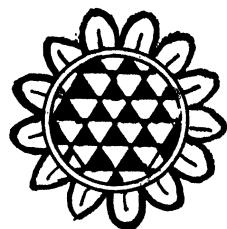
Чарлз Дарвін був запрошений на обід до свого друга. За столом його посадили поруч з молодою вродливою дамою.

— Містер Дарвін, — грайливо запитала вона, — ви твердите, що людина походить від мавпи? Чи можу я віднести це висловлювання й на свою адресу?

— Безумовно, — відповів Дарвін, — але ви походите не від звичайної мавпи, а від чарівної.

СТОРІНКА ЮНОГО ОДУМУ

Л. КРЮКОВА

КУТОЧОК ПРИРОДОЗНАВЦЯ

Липень найтепліший місяць року. І найважливіший для звірят. Місяць, коли малята привичаються до самостійного життя.

Ми вчимося взимку, а для звірят головна школа влітку. У лисиці-мами ціла кляса учнів: свої, а іноді й чужі діти — сироти. Треба їх усіх навчити, як шукати по сліду дичину, як миші коло нірки підстерегти, кого побоюватися, кого настражати, щоб полювати не заважав.

Навіть кріт малят навчає. Аякже! Якщо по запаху хруща не вчуєш, скільки землі доведеться перекопати марно! Це ж не те, що в повітрі ластівкою шугати. Хіба ж легко в ґрунті ритися, та ще й без лопати! Без науки, без навчання з голоду загинеш.

Тихо в лісі: не кує зозуля, не свистить вівільга, не співає дрізд-співак. Не до пісень пташкам нині. Хто другим виводком пташенят зайнятий, хто — власним одягом.

Одяг птахів чи не найважливіший для них, ніж комбенізони для астронавтів. Кожна пір'їнка свою службу в льоту виконує.

Не придатні вже старі пір'їнки для нових перелетів. Зіпсувалася, зносилася стара щуба лісових звірів. Кожен з них перевдягається потроху. Одразу не можна. Голим — тільки в гнізді можна сидіти.

Підете до лісу малину збирати, глянете — там строкате пір'ячко лежить, тут пасмо шерсті на гілці теліпається. Якщо вмієте в їхній одежі розбиратися — то й зрозумієте, яка пташка допіру на гілці сиділа, яка тваринка з-під кущів побігла.

"Д. М.", 1970

**

Сидить малий Лесик у куточку на своєму кріслі, бо покараний. Він трохи посидів мовчи, а тоді гукає до матері.

— Мамо, коли хочете помиритися зі своїм синочком, то ви знаєте, де я!

СЕРПЕНЬ

Ходить серпень по стерні,
Меле жито у млині.
Чисто серпень поголився,
Гарно дощиком умився.

Він заходить в кожну хату,
Урожай несе багатий,
Хліб, горіхи, груші, сливи,
Кавуни, смачні на диво!

Щедрий серпень і хороший,
Він дітей частує: — Прошу...
За такі його діла
Кажуть: — Серпневі

хвали!

Юнодумівський квінтет в Торонто "Ластівки"

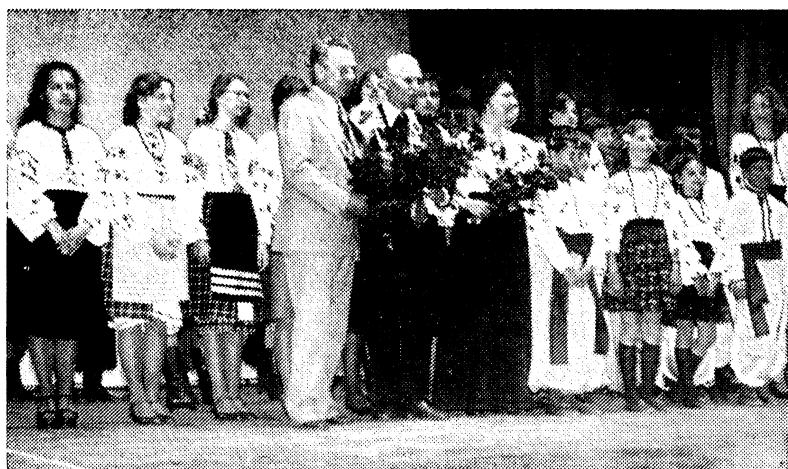
ТЕПЕР ВАКАЦІЇ

— Скільки днів у серпні? — запитала мати сина.

— Не знаю.

— Як же це так! Ти ж до школи ходиш.

— А в нас тепер вакації.

Учасники концерту присвяченого десятиліттю мистецьких ансамблів ОДУМ-у в Торонто з балетмайстром Василем Авраменком.

10-ЛІТТЯ МИСТЕЦЬКИХ АНСАМБЛІВ ОДУМ-У В ТОРОНТО

15-го травня цього року, відбувся концерт на відзначення 10-ліття ансамблю бандуристів ім. Г. Хоткевича та танцювального ансамблю "Веснянка". Участь у концерті брали також юна "Веснянка" і хор "Молода Україна". Я співала й танцювала. Хор співав народні пісні, на слова Т. Шевченка й Г. Хоткевича. Моя група танцювала три танці. Я дякую пані В. Родак, що навчила нас пісень, а Марії Балдецькій, що навчила нас танцювати.

Катя Якута, 12 років
рій "Лілеї"

**

Ми старанно готувалися, і вивчили вісім гарних пісень. Нарешті, були готові до концерту. Виступали ми в українських строях на широкій сцені у великій залі. Акомпанювали нам бандуристи, а пані Родак диригувала. Найбільше мені подобалася пісня "Київський вальс", музика Петра Китастого. Танці були також дуже гарні.

Марта Микисор, 10 років
рій "Лілеї"

**

Мені вісім років. Я також брала участь у концерти. Я танцювала й співала і тому концерту майже не бачила. А те, що я бачила, мені дуже подобалось. Я люблю співати українські пісні й виступати в концерті.

Анна Микисор
рій "Бджілки"

СУМНИЙ ДЕНЬ

1-го червня ц.р., в катедрі св. Володимира в Торонто відбулися похоронні відправи по Митрополитові Михаїлові, архиєпископові Торонто й східної Канади УГПЦ. Моі товариши, Тарас Голуб, Віктор Мирон, Артем Стрижовець і я прислуговували. Нам усім було дуже сумно, що Владика помер, бо ми дуже часто прислуговували і вітали його на різних імпрезах.

На похороні було понад 40 священиків і владик з різних міст Канади і Америки. Церква була заповнена вірними. Було багато й молоді. Члени ОДУМ-у й інших молодечих організацій стояли з своїми прaporами. Тіло Митрополита Михаїла було поховане на цвинтарі Проспект у Торонто. Вічна Йому пам'ять!

Тарас Родак
юнодумівець

ГУМОР

Точно за рецептотом

— Мені здається, що м'ясо недоварене.

— Я його готувала точно за рецептотом. Один кілограм м'яса треба варити одну годину. А я купила півкілограма, отож варила півгодини.

Батько. От бачиш, і тато вміє тебе викупати, а ти казав, що не вміє.

Синок. Так, тільки мама перед купанням знімає з мене черевики.

— Господар до гостя: — Посвітити вам на східцях?

Гість: Не треба. Я вже під сходами на підлозі лежу.

— Чому жінки не говорять уві сні?

— Бо вони досхочу нагоеюрються вдень.

Два парубки розмовляють між собою.

— Ти не знаєш, Іване, чого люди родяться то біляві, то чорняві?

— Як не знаю? Знаю!

— А чому?

— Тому, що чорняві родяться вночі, а біляві вдень.

— А руді коли?

— Мабуть вдень, коли жарко.

У мене ніхто не байдикує. Моя дружина вчиться грати на скрипці, донька — на піяно, син — на гітарі.

— А самі ви що робите?

— Я? О, я мовчки страждаю ...

— Чи ти будеш мене, синку, любити й годувати, коли я стану старенький, як наш дідусь? — питає батько маленького сина.

— Буду, тату.

— От гарний хлопчик. Іди до мене на руки. На цукерку. А як ти будеш мене любити?

— Так, як ти дідуся.

— Віддай цукерку й іди геть негіднику! — визвірився на сина тато.

З МИСЛИВСЬКИХ ОПОВІДАНЬ

Зустрілися при гостині два мисливці. Один другому свої пригоди розповідає:

— Іду я полем, бачу — заєць. Я трах по ньому — і в сумку. Іду далі — лисиця. Я трах — і в сумку. Заходжу в ліс, а там — коза. Я трах і ...

Не стерпів приятель: — Якщо скажеш, що й козу в сумку вкинув, то за таке глузування виб'ю.

— Не розумієш ти мене. Я — трах і в сумку за новим патроном лізу. А ти казна-що думаєш.

— Як ви старого крижня від молодого відрізняєте?

— По зубах.

— Та в нього ж зубів немає.

— Я по своїх.

Не пощастило чоловікові на полюванні зайців. Приніс додому крота. А жінка й питає: — Що це за мізерність?

— Це нова порода зайців.

Ставайте членами корпорації відпочинкової оселі "Україна"

КНИЖКИ ПОШТОЮ

УКРАЇНСЬКІ — РОСІЙСЬКІ — БІЛОРУСЬКІ

Альманахи, журнали, бюллетені, ювілейні видання і газети за минулі роки (комплектні річники і окремі числа). Приймаємо до продажу видання авторів і видавництв. Обмінюємо наші книжки за нові і вживані книжки інших видавництв.

Каталоги висилаємо безкоштовно.

Поштова адреса:

SLAVIA PRESS
P. O. Box 199, Woodridge, N.Y. 12789, USA

ДО УВАГИ БАНДУРИСТІВ

Якщо ви потребуєте чехол на бандуру, можете замовити його у нас.

Висилайте розмір бандури і 25 дол. завдатку. Повна ціна чохла 40 дол. За два тижні ви дістанете його.

Маю також тверду протекцію для струн.

Замовлення присилати на адресу:

Mr. W. MURHA
17179 Woodbine
Detroit, Mich. 48219, USA
Tel. 1-313-533-7197

N. - J. SPIVAK LTD.

R. R. 1.

LONDON, ONTARIO

(Pre-mix concrete)

КРЕДИТОВИЙ СОЮЗ

- Платить за різні щадничі **7½-9½%** пляни
- Дає малі і великі, особисті і моргеджові позички, в міру можливостей
- Має життєву асекурацію на заощадження до \$ 2.000 на позички до \$10.000 після вимог КЮМІС
- Має чеки особисті даром і для подорожуючих
- Приймає оплати за газ, електрику, телефон і воду даром
- Дає різні фінансові поради
- Дає паспортові гарантії
- Дає добру, точну, чесну і вчасну обслугу
- Дає добрі кредитові звіти
- 27 років на службі Рідного Народу
- Вступайте в члени і щадіть ще ніж Вам треба позички, малої чи великої
- Позичайте на догідні сплати і низькі відсотки.

SO-USE CREDIT UNION LTD.

406 Bathurst St.
Toronto, Ont. M5T 2S6
Tel.: 363-3994

BRANCH OFFICE:

2258 Bloor St. West
Toronto, Ont. M6S 1N9
Tel. 763-5575

У ПЕКАРНІ

Покупець скаржиться продавцеві:

— Ваші тістечка несмачні, черстві, поганюЩі.

Продавець: — Що ви знаєте про тістечка? Вас ще й на світі не було, як я вже тістечка випікав.

Покупець: — То чого ж ви тепер їх продаєте?

НА ПРЕСОВИЙ ФОНД "МОЛОДОЇ УКРАЇНИ"

ЖЕРТВУВАЛИ:

Д-р Бризгун Константин, Торонто, Канада	\$15.00
Вусата Віра, Нью Гласгов, Кьеbек, Канада	4.00
Кіт Валентина, Манотік, Сітаріо, Канада	3.00
Сірко Катерина, Ошава, Канада	3.00
Ліщина Леонід, Іслінгтон, Сітаріо, Канада	2.00

НОВИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ ПРИЄДНАЛИ:

Ліщина Леонід, Іслінгтон, Онтарио, Канада	1
--	---

Жертводавцям і прихильникам "М. У." щира подяка!

Ред. й адмін. "М. У."

КНЯЗІВСТВО МОНАКО

Мініятюрне князівство Монако здавна є центром океанографічних досліджень. Тут у 1911 р. був створений океанографічний музей. Заснував його власник князівства Альберт I Грімальді, один з пionерів морських біологічних досліджень і організатор багатьох наукових експедицій

Маленький Панасик і його мама виходять з магазину. Мама несе багато пакунків.

— Мамо, — каже Панасик, — я тобі допоможу.

— Добре, моя дитино, але як ти це зробиш?

— А ти мені теж допоможеш, мамо?

— Охоче.

— Тоді я нестиму всі пакунки, а ти неси мене.

ROCHESTER FURNITURE

CO. LTD.

WAREHOUSE STORE

Великий вибір хатніх меблів:
віталень, спальні, ідалень,
холодильники, пральні
машини, електричні і
газові печі, телеві-
зори, радіо.

423 COLLEGE STREET

Toronto, Ontario

Tel.: 364-1434

АРКА ЗАХІД

2282 Bloor Street West

Toronto 9, Ontario

Tel.: 762-8751

В нас можна набути книжки, українські часописи та журнали, пластинки, друкарські машинки, різьбу та кераміку, полотна, нитки і вишивки.

Маємо великий вибір дарунків на різніоказії.

Просимо ласкаво нас відвідати!

ДОВГО НЕМА

Іде чоловік вулицею. Дивиться на трамвайній колії лежить його знайомий і держить у руках хусень хліба.

— Чого це ти тут лежиш? — питает.

— Та надумав покінчити життя самогубством, от і жду вагона.

— А хліб навіщо?

— Та доки того клятого трамваю діждається, то й з голоду помреш.

**

— У твого чоловіка нова зачіска?

— Ни, це мій новий чоловік...

**

Чим сильніша думка, тим скішше вона позбавляється автора.

в США і Канаді
ціна 60 центів

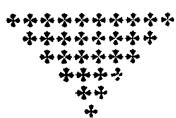
If not delivered please return to:

МОЛОДА УКРАЇНА

Box 40, Postal Station "M"

TORONTO, ONT., CANADA

M6S 4T2

Concrete Forming London Ltd.

LONDON, ONTARIO

(Foundations and floors.)

УКРАЇНСЬКА ФІРМА
ОПАЛОВОЇ ОЛИВИ

ALASKA Fuel Ltd.

83 SIX POINT ROAD

TORONTO, ONT.

M8Z 2X3

24-годинна скора і солідна
обслуга!

Чищення і naprawа форнесів
безплатна.

Телефонуйте вдень і вночі

Тел.: 231-2281

231-2282

Обслуга гарантована!

Е. ДУМИН

пропонує

ВЕЛИКИЙ ВИБІР

чоловічих, студентських
і хлоп'ячих костюмів

як також різних фасонів
і кольорів
СОРОЧКИ.

550 QUEEN STREET WEST

Toronto, Ontario

Tel.: 364-4726

УКРАЇНСЬКИЙ РОБІТНИЧИЙ СОЮЗ

БРАТСЬКА ЗАПОМОГОВО - ОБЕЗПЕЧЕНЕВА ОРГАНІЗАЦІЯ

В АМЕРИЦІ І КАНАДІ

що нараховує понад 24 тисячі членів і понад \$8,500.000.00
членського майна.

Український Робітничий Союз має добірні найновішого типу поліси обезпечення на дожиття і на посмертне для старших і дітей членів.

Помагає бідним, хворим і нездібним до праці членам. Помагає своєму українському народові морально і матеріально в його стремлінні визволитися з чужого поневолення і здобути самостійну, соборну, демократичну Україну. Помагає матеріально освітньо-культурним, видавничим, церковним та спортивним справам. Помагає матеріально незаможним, здібним в науці, українським студентам у вищих школах. Видає свій, демократичного напрямку часопис-тижневик "Народня Воля" українською і англійською мовами та англомовний журнал для молоді "Форум". Для вигоди своїх членів і всіх українців провадить літню вакаційну оселю "Верховина" з мальовничим розкішним парком, модерно устаткованими кімнатами, купанням у власному природньому озері та купальному басейні, спортом і культурною розвагою в Кетскільських Горах в Глен Слей, Н. Й.

Головний осідок УРСоюзу:

440 WYOMING AVENUE, SCRANTON, PA., U. S. A.

Телефони: 342-0937 або 347-5649